

1. septembri padomju skolās sākās mācības. Uzņemums: Rīgas pilsētas 6. vidusskolas mācību daļas vadītāja LPSR Augstākās Padomes deputāte V. Kupča sarunā ar 4.-a klases skolnieci Ludmīlu Leimani, M. Treizona uzp.

Kulturas un izglītības iestāžu spraiga darba posms

Pagājis neliels laiks, kopš publicēts VK(b)P CK lēmums par partijas kārtējā, XIX kongresa sasaukšanu, bet atbilst šim vēsturiskajam notikumam jau atskanējušas visatbilstošākās mūsu republikas stūrīšos. Par godu kongresam padomju cilvēki uzņemas jaunas paaugstinātas saistības, lai tālāk attīstītu socialistisko rūpniecību, lauksaimniecību un kultūru.

Kongresa pasludināšanas laiks sakrīt ar ražas novākšanas kampaņu. Tāpēc kulturas un izglītības darbinieki sakārā ar kongresu uzņemušies papildus saistības izšķirošajā cīņā par sekmīgu lauksaimniecības gada nobelgšanu un vēstulē biedram Staļinam doto solījumu izpildi. Piemēram, Limbažu rajonā, lai aktivizētu ledzīvotājus ātrākai ražas novākšanai, paredzēto 6 agitbrigāžu vietā noorganizētas 8. Līdz 20. augustam nolaišas 32 iekcijas par ražas novākšanu un jaunās piegādes plāna projektu. Izdotas 64 «cīņas lapiņas», 16 «zībeņi», 27 sienas avīzes, sarīkotas 24 grāmatu izstādes, 76 skaļās lasīšanas un 13 pārrunas. Visi sarkanie stūrīši, labības pieņemšanas punkti, ciema klubi un bibliotēkas izdekorētas ar ražas kampaņai veltītiem lozungiem, plakātiem, diagramām.

Rūjienas rajonā paredzēto 12 agitbrigāžu vietā noorganizētas 19. Katrā no tām ietilpst: 1) lektors-agitators; 2) akordeonists vai bajanists; 3) 2—3 deklamatori; 4) dziesmu un deju izpildītāji.

Ne mazāk spraigu darbu ražas novākšanas periodā attīsta Cēsu rajona pašdarbības kolektīvi, apkalpojot kolchozniekus tieši ražas novākšanas un labības kuļšanas vietās. Šos kolektīvus parasti pavada partijas un komjaunatnes rajona komitejas pārstāvji, kas izskaidro kolchozniekiem jaunākos notikumus mūsu valstī un ārzemēs. Vislielāko atzinību kolchoznieku vidū guvusi b. Irbinas vadītā agitbrigāde, kuras repertuārā ir montaža, kas tiek sastādīta atsevišķi katram kolchozam, izmantojot vietējos materiālus.

Ražas novākšanas kampaņā aktīvi darbojas arī Līepājas apgabala Talsu, Kandavas, Kuldīgas un Daugavpils apgabala Jekabpils, Neretas un Daugavpils rajonu kulturas un izglītības iestādes.

Tomēr netrūkst arī tādu kulturas namu, ciemu klubu un bibliotēku, kuri arvien vēl nav kā nākas iekļāvušies svarīgajā ražas novākšanas darbā.

Rīgas apgabala Alojas rajona Salacgrīvas kulturas namā (dir. Petrova) ir uzskatāmā agitacija: lozungi, vitrīnas, fotoavīzes, bet viss tas nav salīdzināms ar kārtējiem uzdevumiem ražas novākšanā un labības sagādē valstij, ne arī ar gaidāmo partijas XIX kongresu. Grīvas rajona kulturas un izglītības nodaļai, kulturas namam un bibliotēkai līdz pat 20. augustam nebija speciāla ražas novākšanas periodam izstrādāta darba plāna. Skrudallenes ciema klubs ir viens no lielākajiem un aktīvākajiem rajonā, taču vēl šā gada augusta beigās tas nebija paspējis īsti iekļauties ražas novākšanas kampaņā.

Lai paaugstinātu kulturas un izglītības iestāžu darba idejiski politisko līmeni un priekšizimīgi sagatavotos darbam rudens un ziemas apstākļos, Latvijas PSR Ministru Padome šā gada 6. augustā pieņēma lēmumu par kulturas un izglītības iestāžu skates sarīkošanu. Skates sarīkojuma laiks no 1952. gada 1. septembra līdz 1. oktobrim. Skatē piedalās visi rajonu (pilsētu) kulturas nami, rajonu (pilsētu) bibliotēkas, rajonu kulturas un izglītības darba nodaļu lektoru grupas un lauku lektoru apvienības, kā arī kolchozu klubi, bibliotēkas un sarkanie stūrīši.

Atšķirība no iepriekšējiem gadiem šogad skate aptver visu kulturas un izglītības darbu, sevišķi vērtību velot to kadriem un lomai saimnieciski-politiskās kampaņās. Lauksaimniecības arteļa statutu propagandā un kolchozu organizatoriski saimnieciskajā nostiprināšanā.

Skates organizēšanā un izvešanā jāiesaistās visam vietējam padomju iestāžu un organizāciju aktīvam, lai noskaidrotu, kā kulturas un izglītības iestādes — kulturas nami, ciemu un kolchozu klubi un bibliotēkas — nodrošina rajona, ciema, kolchoza saimnieciski-politisko uzdevumu izpildi, kā norit gatavošanās partijas XIX kongresam un Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 35. gadadienai, kāda palīdzība tiek sniegta kolchozu klubiem, bibliotēkām un sarkanajiem stūrīšiem, kāda mērķtiecība, aktualitāte ir pašas iestādes darbam, kā norit kulturas un izglītības darbinieku kvalifikācijas celšana.

Krasam lūzumam jānotiek arī kulturas un izglītības iestāžu materiālās bāzes uzlabojumā. Staļina ceturtais piecplāns laikā republikā uzcelts daudz jaunu kulturas namu, ciemu klubu un bibliotēku. Tikai 1951. gadā izremontēti 210 klubu tipa iestāžu un 305 bibliotēkas. Bet vēl atrodas tādas ciema padomes, kur kulturas un izglītības iestādes atrodas nolaišā stāvoklī. Piemēram, Līepājas apgabala Dobelei rajona Annenleku ciema klubs ir viens no lielākajiem un modernākajiem republikā, bet, lūk, ko lasām tā defektu aktā: «... Vīrs skatītāju zāles un skatuves jumts stipri bojāts. Ūdeņim caurtekot, stipri ietrūdējuši grīstiņi, apmetums vietu vietām atkritis. Arī vērbaļķu gall ir sākušies trūdeņi. Var gadīties, ka grīstiņi visai zālei būs jānojauc.»

Beirunā ir ne tikai par esošo kulturas namu un ciemu klubu un bibliotēku remontu, bet arī jaunu uzcelšanu, kur tādu vēl nav. Partijas XIX kongresa direktīvu projektā par PSRS attīstības piecplānu 1951.—1955. gadam lasām:

«Paplašināt 1955. gadā, salīdzinot ar 1950. gadu, masu bibliotēku tīklu ne mazāk kā par 30 procentiem un klubu tīklu — par 15 procentiem, uzlabojot to darbu ledzīvotāju apkalpošanu.»

Kulturas un izglītības iestāžu celtniecība un darba attīstība ir viens no svarīgākajiem šodienas uzdevumiem. Tāpēc nav ciešams tāds stāvoklis, ka joprojām sastopami tādi kulturas nami, ciemu klubi un bibliotēkas, kas samērā lēni pārkārtojas jaunām dzīves prasībām.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

7. SEPTEBRĪ

Nr. 36 (399)

Padomju Socialistisko Republiku Savienības Ministru Padomes Priekšsēdētājam Generalisimam J. V. STAĻINAM

Kremli, Maskavā

Septītajā gadadienā kopš uzvaras karā pret Japānu atļaujiet man savā, Ķīnas Tautas Atbrīvošanas Armijas un visas ķīniešu tautas vārdā nodot Jums, Padomju Savienības Bruņotajiem Spēkiem un visai padomju tautai kvelus apsveikumus un sirsnīgu pateicību.

Lielā palīdzībā, ko Padomju Savienība sniedza ķīniešu tautai karā pret Japānu un Japānas armijas galveno spēku — Kvantunas armijas sagrāve, ko veica Padomju Armija, deva iespēju ķīniešu tautai izcīnīt galīgo uzvaru karā pret Japānu. Padomju Savienība sniedz brālīgu palīdzību ķīniešu tautai Ķīnas atjaunošanā un celtniecībā un tādejādi veicina ķīniešu tautas spēku strauju augšanu un nostiprināšanos.

Tagad, kad no jauna atdzimst japāņu militarisms, kad

no jauna paceļ galvu Japānas agresīvie spēki, nesatricināma draudzība un savienība starp Ķīnu un Padomju Savienību ir droša garantija tam, ka netiks pieļauta jauna agresija no Japānas vai kādas citas valsts puses, kura apvienotos ar Japānu agresijas aktos, droša garantija tam, ka miers tiks saglabāts Austrumos un visā pasaulē.

Lai dzīvo Ķīnas Tautas Republikas un Padomju Socialistisko Republiku Savienības lielā nesatricināmā draudzība!

Ķīnas Tautas Republikas
Centralās Tautas Valdības Priekšsēdētājs

MAO CZE-DUNS

1952. gada 2. septembrī

Ķīnas Tautas Republikas Centralās Tautas Valdības Priekšsēdētājam Biedram MAO CZE-DUNAM

Pekīnā

Lūdzu Jūs, biedri Priekšsēdētāji, pieņemt manu pateicību par Jūsu izteiktajām jūtām attiecībā uz padomju tautu un Padomju Armiju sakarā ar septīto gadadienu kopš uzvaras pār japāņu imperialistiem.

Šai vēsturiskajā uzvarā milzīga loma bija Ķīnas tautai un tās Tautas Atbrīvošanas Armijai, kuru varonība un pašizciliedzība atviegloja japāņu agresijas likvidēšanu.

Lielā draudzība starp Padomju Savienību un Ķīnas Tautas Republiku ir droša garantija pret jaunas agresijas briesmām, varens miera balsts Tālajos Austrumos un visā pasaulē.

Pieņemiet, biedri Priekšsēdētāji, Padomju Savienības un Padomju Armijas apsveikumus septītajā gadadienā kopš ķīniešu tautas atbrīvošanas no japāņu imperialisma jūga.

Lai dzīvo nesatricināmā Ķīnas Tautas Republikas un Padomju Savienības draudzība!

Lai dzīvo Ķīnas Tautas Republikas Tautas Atbrīvošanas Armija!

PSRS Ministru Padomes Priekšsēdētājs
J. STAĻINS

1952. gada 2. septembrī

Republikas darbaļaudis sagaida VK(b)P XIX kongresu

Milzīgā patriotiskā pacilātībā un politiskā aktivitātē Padomju Latvijas darbaļaudis gatavojas VK(b)P XIX kongresam, kā arī Latvijas K(b)P XII kongresam. Republikas komunisti un bezpartejiskie boļševiki pārrunā un iztirzā kongresa materiālus, izteikdami nedalītu piekrišanu VK(b)P XIX kongresa direktīvu projektam par piekto piecplānu un grozīto partijas Statutu projektam, ienesdami arī savus priekšlikumus un papildinājumus.

Gatavošanās partijas kongresam izraisījusi varenu darba rosni rūpniecības un transporta uzņēmumos, kolchozos un padomju saimniecībās, teātros un citās mākslas iestādēs. Uz boļševiku partijas un biedra Staļina lielo gādību par mūsu republikas ekonomikas un kultūras tālāku uzplaukumu, kas tik spīgti izpaužas kongresa direktīvu projektā, Padomju Latvijas darbaļaudis atbild ar jauniem sasniegumiem visdažādākajās darba nozarēs. Republikas labākie stacionārieši uzņemušies paaugstinātas socialistiskās saistības. Ik dienas laikrakstos lasām ziņas, ka šis komunistu pilnīgu uzvaru.

Ar lielu sajūsmu republikas darbaļaudis ieslēgušies Vissavienības Arodbiedrību Centralās Padomes izsludinātajā socialistiskajā sacensībā par godu VK(b)P XIX kongresam, tā vēlreiz apliecinādami Padomju Latvijas strādnieku, kolchoznieku un inteliģences ciešo sadarbību ar komunistisko partiju un mīļoto vadoni biedru Staļinu, visai pasaulei demonstrējami latviešu tautas negrozāmo gribu un apņēmību likt lietā visus savus spēkus cīņā par komunisma pilnīgu uzvaru.

Pagājušo svētdien, pēc vasaras brīvvala, uzsāka darbu Jelgavas teātra saime. Sezonas atklāšanai veltītajā spēlētā teātra mākslinieciskais un tehniskais personāls iztirzāja VK(b)P XIX kongresa materiālus. Attēlā: saimnieciskais darbs. Runā teātra mākslinieciskais vadītājs A. Leimani, J. Krieviņa uzp.

Komponistu ieceres

Laikā, kad notiek gatavošanās Viesvienības Komunistiskās (bolševiku) partijas XIX kongresam, kas apspriedīs un apstiprinās PSRS tālākās attīstības piekto piecguadu plānu, radies jauns darba pacilājums it visās mūsu dzīves nozarēs. Jaunrades rosmē valda arī mākslas darbinieku vidū.

Partija ir tas spēks, kas mobilizē darbaļaužu masas, virza tās, kontrolē un ir avots nebeidzamajai enerģijai un jaunrades iedvesmai. Partija ir tā, kas padomju mākslu ir ievirzījusi tai pareizajā gultnē, kur tā var plūst pie tautas un ar jaunu idejisku spēku veidot vīpas dziļākās saknes. To labi redzam, salīdzinādami padomju mākslu, kas kalpo tautai, ar mūsdienu rietumu izkurtējošo «mākslu». Cik pirmā ir daļskanīga un dzīvī apliecināša, tik pēdējā reakcionāra un satru-nējus pēc savas būtības, mēģināsoni-ka pēc gaumes. Tādēļ arī šodien, sagaidot partijas XIX kongresu, Padomju Latvijas komponisti, vērodamī varenā darba patosu, kas radies tautas vispārējā sajūta, grib savos darbos to atspoguļot un, dodot jaunus darbus, palīdzēt kopējā celtniecības darbā.

Ar ko tad Padomju Latvijas komponisti sagaida kongresu? — J. Ozoliņš, P. Smilga, M. Goldings sacer jaunās masu dziesmas, pie kam jau dzirdētas dziesmas liecina, ka minētie biedri daudz mācījušies no šī gada pavasarī notikušajām starppublikāniskajām diskusijām par masu dziesmu jautājumiem. Staļina premijas laureāts Jānis Ivanovs komponē jaunu septīto simfoniju. Adolfs Skulte aktīvi strādā pie

operas par Kauguru dumpi, kurā atspoguļota latviešu darbaļaužu senenā cīņa pret svešzemju apspiedējiem. Operas žanra izkopšanu Padomju Latvijas Komponistu savienība pašreiz stādījusi par savu centrālo uzdevumu. Lai paātrinātu tā atrisināšanu, komponisti paši meklē sīžetus un, piepalīdzot literārajiem konsultantiem, guvuši jau labus rezultātus. Līdz kongresam galīgi jāapspriež Nila Grinfelda librets operai «Vizma» (tema — rūpniecības strādnieku cīņa par produkciju un raksturu konfliktu sakārā ar to), tāpat Valentīna Utkina un Elīnas Zālites librets «Gašais krasts» (tema — Padomju Latvijas zvejnieki). Libretti ievērojami ar to, ka rāda mums Padomju Latvijas šodien un ir interesanti meklējumi operas žanrā vispār. Interesants arī sīžets, ko apstrādājis Pēteris Smiģe, «Šopena sirds», no kā arī var izveidoties laba librets operai.

Es esmu apņēmies līdz 5. oktobrim pabeigt oratoriju «Cīņa ar Velna purvu», kas rāda lielo celtniecības darbu Padomju Latvijā, kolchozā «Lācplēsis». Kantāti par miera temu līdz kongresam nodos apspriešanā M. Goldins, tāpat Jānis Kēpītis savu lielo darbu — čello koncertu.

Viss tas liecina, ka Padomju Latvijas komponistu darbs veltīts tam, lai radītu jaunus idejiski un mākslinieciski augstvērtīgus muzikas sacerējumus, kas palīdzētu tautai vīpas lielajā komunisma celšanas darbā.

Margers Zariņš,
Staļina premijas laureāts

Radošā darba pacilājums

Kopš XVIII partijas kongresa padomju zeme Leņina-Staļina partijas vadībā nostāigājusi slaveni attīstības ceļu.

Tagad, partijas XIX kongresa priekšvakarā, iepazīstoties ar publicēto direktīvu projektu par PSRS attīstības piekto piecguadu plānu, mūs pārņem lepnums par Dzmitrenes pieaugošo varēnību, par viņas ekonomisko un kultūralo augšupeju. Pajāvībā uzteicamies partijas politikai, mēs droši skatāmies nākotnē un redzam neapstājamī topam un attīstāmies varenās komunisma celtniecības materiāli-technisko bāzi un tai līdzī neperedzēti spožu gaigiz, kultūras uzplaukumu.

Vairāk nekā jebkad apzinoties, ka zūta ga'ida no mums vēl daudz augstvērtīgākas mākslas darbus nekā līdz šim, — mūsu gleznotāji, grafiķi, tēlnieki un lietiško mākslu meistari plek-liek visus spēkus, lai šī gada republikāniskajai izstādē, kas veltīta Lielās

Oktobra revolūcijas 35. gadadienai, radītu saturu ar formas ziņā pilnvērtīgus, tautai tuvus un saprotamus darbus.

Sagaidot XIX partijas kongresu, Latvijas Padomju mākslinieku savienība ievērojami pārkārto sava kolektīva organizatorisko un radošo darbu, uzlabo tā idejiski politisko un profesionālo audzināšanu un mākslinieku radošā darba plānošanu vairākiem gadu, vislielāko vērību piegrīzeot spēcīgākajam panākumu ierocim — plaši izvērstas kritikas un paškritikas ieviešanai.

Šī radošā aktivizēšanās, vēsturisko kongresu sagaidot, palīdzēs tēlotāju mākslinieku saimei augstā idejiskā un mākslinieciskā līmenī sagatavoties arī 1953. g. paredzētajai Padomju Latvijas mākslas dekadei Maskavā.

O. Skulme,
Staļina premijas laureāts

Strādāsim miera un komunisma uzvarām!

Padomju Latvijas rakstnieki apspriež VK(b)P XIX kongresa direktīvu projektu

Sinis dienās, kopā ar visu padomju tautu sagaidot Leņina-Staļina partijas XIX kongresu, arī padomju literatūras, mākslas un kultūras darbinieki, komunisma celtniecības perspektīvu iedvesmoti, vērtē savu darbu, izvirza konkrētus uzdevumus tā tālākam kāpinājumam.

— Jaunās piecguades plāna izpildē, komunistiskās sabiedrības audzināšanā literatūrai piekrit svarīga loma. — atklāto Rakstnieku savienības partijas pirmorganizācijas atklātu sapulci, vēltītu VK(b)P XIX kongresa direktīvu projekta apspriešanai, teica A. Balodis. Reizē ar tautas labklājības līmeni, kas pieaug ar katru gadu, nemitīgi palielinās darbaļaužu kultūralās prasības. Tas nozīmē, ka mums, lai neatpaliktu, jādod visos žanros darbi, kas patiesīgi un dziļi atspoguļo dzīvi, parāda tās virzīšanos uz priekšu. Katram rakstniekam, dzejniekam, dramaturgam un kritikim savlaicīgi jāparedz un jāuzrāda savas daļrādes tāda izaugsme, kas atbilst grandiozās komunisma celtniecības un visas progresīvās cilvēces cīņas par mieru šodienas vajadzībām.

Ievadot debates, A. Talcis stāstīja par milzīgo darba vērību, dabas un dzīves pārveidošanu komunisma dzeltņu būvju vietās. Runātājs aicināja Rakstnieku savienības valdi turpmāk uz lielajām celtņēm komandēt rakstniekus vēl biežāk.

— Tuvākajos gados padomju zemē tiks saņemti varens kāpinājums ražošanā. Baltijas republikās, Padomju Latvijā rītes celtniecība, kas padarīs mūsu dzīvi vēl rosmīgāku, vēl skaistāku. Piecguades plānā minētie uzdevumi runā izteiksmīgu valodu, — teica J. Grants. — Mums, rakstniekiem, aiz šiem skatītiem īpaši dzīvi jāredz cilvēki, kas šos darbus veiks, viņu varonība, iniciatīva. Tam visam jāatbilstojojas jaunās romānos, lugās, poemās. Vajadzīgi darbi par strādnieku šķiru, kas Rīgā cels jaunās fabrikas un paplašinās ražošanu esošajās, par celtniecību Latvijas laukos, kur kolchozu laudis veiks plašus meliorācijas darbus, kur purvāji un sīkšņi tiks pārvērtīti ziedošās druvās. Ir vajadzīgas grāmatas un lugas, kurās darbojas visu šo pasākumu iedvesmotāji un organizatori — komunisti, komjaunieši, kurās spilgtos tēlos atklājas partijas vadošā loma dzīves pārkārtošanā, masu radošo spēku izraisīšanā. Jālikvidē pārrāvumi dramaturģijā, kura dēļ šoruden mūsu teātri sezonu iesāk bez oriģinalitātes.

Visa padomju tauta kvēlā entuziasmā liek slīdes ceļam uz komunismu — tāš apņēmībai, drosmī un sparam jāklūst par paraugu rakstniekiem.

Rakstniekiem pienācīgi jānovērtē šī stāsta un apraksta forma, ar ko vie- operatīvāk un tiešāk var atsaukties aktualākajām dzīves parādībām.

A. Grigulis, nosaucot jaunās piecguades plānu par dokumentu, ko var salīdzināt ar padomju nākotnes dzīves eposu, aizrādīja, ka rakstniekiem šīs eposes jāpadara nemirstīga mākslas darbos, kas valdzina un audzina cilvēku miljonus. Tas uzliek mums pienākumu mobilizēt visus radošos spēkus, lai regulāri nāktu klajā daudzi un labi darbi. Sajā sakarībā runātājs arī kritizēja republikas dramaturģu pasivitāti nesen notikušajā dramaturģu seminārā Dubultos, no kura pagādām vēl nekādi rezultāti nav redzami. Par cik republikas dramaturģi tomēr ir iecerējuši un arī iesākuši rakstīt jaunās lugas, tagad viņiem sniedzama vajadzīgā palīdzība. Ar konkrētiem darbiem vajag nostiprināt arī bērnu un jaunatnes literatūras semināra Rīgā doto pieredzi, kas autoriem sniedza daudz ierosinošu un vērtīgu.

— Daudz plašāk un dziļāk jāizvērs mākslinieciskās meistariības jautājums, — turpināja A. Grigulis.

— Republikā literatūras kultūras vispārējais līmenis vēl zems. Mēs nepietiekami studejam padomju, tāpat klasiskās, īpaši krievu klasiskās literatūras, tradīcijas. Ir pareizs pārmēts, ka rakstnieki pavirši, tikai virspusēji iepazīst dzīvi. Bet virkne fakti liecina, ka arī republikas literatūras kritikas novada pārstāvji ar īnareto formulu «rakstnieki nepazīst dzīvi» nereti aizsedz paši savas nīcīgās zināšanas par dzīves īstenības parādībām un literatūras teorijas problēmām, nespējot konkrēti atsegt daļdarbu saturu jēgu, to idejisko un formas trūkumu patiesos cēlošus.

Visa padomju tauta kvēlā entuziasmā liek slīdes ceļam uz komunismu — tāš apņēmībai, drosmī un sparam jāklūst par paraugu rakstniekiem.

Par Latvijā dzīvojošo krievu rakstnieku daļrādes trūkumiem, par to, ka viņi savu vērību vēl nav piegrīzuši daudzām spilgtām parādībām republikas saimniecības un kultūras dzīvē, runāja J. Ratners.

— Partija, komunisti vienmēr zināja, kurp viņi iet, — stāstot savas atmiņas par apstākļiem, kad sāka realizēt pirmo un nākošās trīs Staļina piecga-

des, teica J. Sūmanis. — Padomju cilvēku uzvaras grandiozās darbu frontēs un Tēvijas kara gados, cīņās pret fašistiskajiem iebrucējiem, visai cilvēcei apliecināja komunistu ideju un centienu pareizību. Ir kļuvis par tradīciju piecguades plānu pārspēt, mūžīgos uzdevumus veikt pirms termiņa. Šo parādību piecguadu plānā reģistrā nav iespējams, to konkrēti raksturo nav mākslas daļrādē, kas ir tiešais literatūras darba lauks. Nesavaldīgā bala-mutes, amerikāņu politikāna, jauna pasaules kara kurinātāja Eizenhauera nesenā uzstāšanās rāda, kādas bažas un nemieru imperialistiskajā pasaulē izsauc Padomju Savienības ekonomiskās attīstības tempi. Tam, ka, par spīti bojā ejošā kapitalisma gaudām, padomju tauta nešaubīgi realizējusi un arī tagad izpildīs ar uzviju piecguadu plānu, jāklūst par spēcīgu motivu katrā latviešu rakstnieka sacerējumā.

M. Sacs-Apīns un E. Damburs analizēja daļu republikas literatūras svarīgāko trūkumu iemeslus. Rakstnieki vēl neprot ieskatīties rītīdienā viņu darbos neredzam šodienas notikumu tālāko risinājumu nākotnes apvāršņos. Jaunās piecguades plānā ir ietvertas arī padomju cilvēku rakstura jaunās, topošās īpašības, jaunā uzvaras pār veco likumsakarīgā cēll. Simtiem un tūkstošiem darba varoņu — staļinskā laikmeta cilvēku — izaugs un klūs slaveni, veicot jaunās piecguades dzīves darbus. Tie jāredz un jāiemēlo rakstniekiem.

K. Krauliņš runāja par rakstnieku individuālo un Rakstnieku savienības kolektīvo darba organizācijas jautājumiem, lai novērstu paspišumu šajos novados, kas parasti ved pie negaidītiem pārrāvumiem vienā vai otrā literatūras žanrā. Katra rakstnieka, katras radošās sekcijas un visas Rakstnieku savienības kopējiem uzdevumiem un darbiem jābūt mērķtiecīgiem, saskaņotiem.

Sapulces dalībnieki rakstnieki — komunisti un bezpartejiskie — vienoti apsveicot partijas XIX kongresa sasaukšanu un direktīvu projektu par PSRS attīstības piekto piecguadu plānu 1951.—1955. gadam kā notikumu, kas iedvesmos padomju laudis jaunām brīnīgām uzvarām komunisma celtniecībā un cīņā par mieru, pieņēma lēmumu, kurā paredzēti konkrēti pasākumi un uzdevumi Rakstnieku savienības biedru un jauno rakstnieku kadru radošā darba aktivizēšanā.

PARTIJAS VADĪBĀ UZ KOMUNISMU

Runājot par mūsu dzīves nemācīgo augšupeju, par mūsu valsts sasniegumiem it visās — gan saimniecības, gan politiskās, gan kultūras — nozarēs, mēs allaž sakām, ka tas ir partijas un biedra Staļina gudrās vadības nopelns.

Kamēr kapitalistiskā pasaule, nespedama pārvarēt no savas pašas būtības izrietošās pretrunas, kuru neizbēgama izpausme ir krīzes, bezdarbs, nabadzība un karš, pūst un tuvojas kapam, mēs nepārtraukti un bez apstājas ejam no vienas uzvaras uz otru. Un kā pateicība par to atkal un atkal atskām mūsu cildinājuma vārdi komunistu partijai un tās lielajam vadonim biedram Staļinam.

Jaunu pacēlumu šie visas tautas uzteicības apliecinājumi partijai un vadonim guvuši šīs dienās, kad notiek gatavošanās VK(b)P 19. kongresam, kas pavērs mūsu dzīves tālākās varenas attīstības perspektīvu. Runās un rakstos, atzīstot par pareiziem nākošās piecguades plāna projekta skatītus un papildinot to ar jaunām saistībām, padomju laudis atzīmē partijas milzu nopelnus mūsu dzīves līdzīnējā vadībā un solās pielikt visus spēkus, lai realizētu tās norādījumus turpmākai augšupejai.

Partija ir tā, kas organizē, vada, māca un iedvesmo padomju laudis. Partija saka, ka bolševikiem nav nepārvaramu šķēršļu, un mēs zinām, ka nav bijis gadījuma, kad mūsu zemes cilvēki būtu atteikušies no savu nodomu piepildīšanas. Marks un Engels zinātniski pierādīja komunistiskās sabiedrības vēsturisko nepieciešamību, un mēs Leņina-Staļina partijas vadībā neatlaidīgi ejam uz šo gaišo cilvēces mērķi.

Buržuazija un tās dienderi daudz plēdējuši, lai nomelnotu padomju sistēmu par to, ka tā atzīst tikai vienas — komunistiskās — partijas ne-

dalītu vadību visās valsts un sabiedrības dzīves nozarēs. Par totalitāru Padomju Savienībā vēl līdz šai dienai nebēdiz plāpāt izkurtējušās Rietumu daudzpartiju «demokratijas» uzpūktie aizstāvji. Vēlti mēģinādami izskaistīnāt lietu tādējādi, ka viņu pašu valdības it kā esot neatkarīgas, pāri sabiedrībai stāvošas, kas aizstāv visu šķiru intereses, viņi nekādi nevar samierināties ar to, ka pie mums, lūk, «partija kontrolē valdību», 1927. gada 9. septembra sarunā ar pirmo Amerikas strādnieku delegāciju biedrs Staļins atmasko buržuazisko valdību šķietamo neatkarību un dziļi atsedz komunistiskās partijas lomu socialistiskās sabiedrības vadībā.

«Visa atkarīgs no tā, kā saprot kontroli. Kapitalistiskajās zemēs kontroli saprot mazlēt savdabīgi. Es zinu, ka lielās bankas kontrolē daudzās kapitalistiskās valdības, kaut gan pastāv «demokrātiskie» parlamenti. Parlamenti apgalvo, ka tieši viņi kontrolē valdības. Bet patiesībā iznāk, ka valdību sastāvu jau iepriekš nosaka un to darbību kontrolē lielle finansu konsorcijs. Kas gan nezina, ka nevienā kapitalistiskā «lielvalstī» nevar saformēt kabinetu pret lielo finansu dūžu gribu: vajag tikai izderēt finansu spiedienu, — un ministri lido nost no saviem posteņiem kā negudri.»

Kapitāls, reiz kļuvis pie varas, valda par visu sabiedrību. Gadsimta sākumā par visdemokrātiskāko no buržuaziskajām republikām skatījās Amerikas Savienotās Valstis un tomēr, kā norāda V. I. Leņins lekcijā «Par valsti», nekur kapitāls, miljardieru saulīgas vare pār visu sabiedrību neizpaužas tik rupji kā Amerikā. Jo izdaudzinātais «demokratisms» tur nav nekas vairāk kā maska, zem kuras izdevīgi slēpt kapitāla plēsonīgumu. Amerikānis Teodors Dreizers savā «Traģiskajā Amerikā» ironiski atzīmē,

ka Morganam vai Rokfelleram vajadzīgs Kalvins Kulldzs vai Herberts Hūvers tikai tāpēc, lai būtu kas vada viņu darbību attaisnojošu pseidodemokrātisko ceremonālu.

Un ko lai saka par mūsdienu Ameriku, kas iznīcina kādreizējā demokrātisma pēdējās paliekas un kur Volstrīts rīkojas ar prezidentiem kā ar saviem komiļiem!

Pie mums, saka biedrs Staļins, partija vada valdību, un šai vadībai nav nekā kopēja ar kapitalistisko kontroli, ar buržuazisko partiju «leļaukšanos» valdības lietās. Kapitalisma zemēs buržuaziskās partijas vada valsti slepeni, buržuazijas intereses un pret proletariātu, kamēr PSR Savienībā kompartija vada valsti proletariāta interesēs un pret buržuaziju, atklāti uzņemoties atbildību par valsts likteņiem.

Komunistiskajai partijai ir visas morālas tiesības uz vadošo lomu sabiedrības dzīvē, tāpēc ka tai uzticas darbaļaužu miljoni. So savu uzticību partijai un komunisma masas pierādīja Oktobra apvērsuma periodā, kad tās novērsās no viltus tautas draugiem menševikiem un eseriem un nostājās kompartijas pusē, atbalstot to visos vēsturiskajos pasākumos. To pierādīja pilsoņu kara un intervences periods, kad iedzīvotāju vairākums stājās partijas vadībā, lai iztriektu no zemes baltgvardu bandas un svešzemju, lai skatīti arī amerikāņu, iebrucējus. Kad nācās pārvarēt socialisma celtniecības daudzās grūtības, padomju laudis kā viens atbalstīja partiju tās cīņā pret kapitāliem un nodevējiem no trockiskās opozīcijas apvērsumā, kuri mēģināja traucēt mūsu zemes virzīšanos pa socialisma ceļu.

Nodevējus sodīja, tauta vēl ciešāk saliedējās ap partiju un biedru Staļinu.

Tagad, pēc Lielā Tēvijas kara varoņajiem notikumiem nevienam godi-

gam cilvēkam zemes virsū nevar būt saubu par mūsu valsts pilsoņu nedalītu uzticību komunistiskajai partijai. Tieši bolševiku partija bija viens no mūsu spēka avotiem bargās kara dienās un nodrošināja uzvaras izcīņu. Norādot uz to, Oktobra revolūcijas 26. gada dienā biedrs Staļins teica:

«Padomju tautas vadītājs un virzītājs spēks kā mierīgās celtniecības gados, tā arī kara laikā bija Leņina partija, bolševiku partija. Nevienai partijai nav bijis un nav tādas autoritātes tautas masās kā mūsu bolševiku partijai. Un tas ir saprotams. Bolševiku partijas vadībā mūsu zemes strādnieki, zemnieki un intelligences izcīnīja sev brīvību un uzcelta socialistisko sabiedrību. Tēvijas kara laikā partija nostājās mūsu priekšā kā visas tautas iedvesmotāja un organizētāja cīņā pret fašistiskajiem iebrucējiem. Partijas organizatoriskais darbs apvienoja vienkopus un virzījis uz kopīgu mērķi visas padomju lauju pūles, ziedojot visus mūsu spēkus un līdzekļus uzdevumam sakaut ienaidnieku. Kara laikā partija vēl vairāk saaugusi ar tautu, vēl ciešāk saistījusies ar plašām darbaļaužu masām.»

Kā vienu no pierādījumiem, kas liecina par mūsu zemes darbaļaužu simpatijām komunistu partijai un tās politikai, biedrs Staļins min kārtējos padomju vēlēšanu rezultātus, kā arī dažādas konferences, apspriedes, sapulces, kas aptver visdažādāko PSRS tautību miljonus. «Pārslasiet šīs konferences un apspriedes teiktās oratoru runas, pārslasiet šo «vienkāršo cilvēku», strādnieku un zemnieku, lietiskās un patiesās piezīmes, pārslasiet viņu lēmumus — un jūs redzēsiet, cik tiešām milzīga ir komunistiskās partijas ietekme un autoritāte, jūs redzēsiet, ka šo ietekmi un šo autoritāti varētu apskaut ikviens partija pasaulē.»

Mūsu dienās PSRS un Savienoto republiku Augstāko Padomju vēlēšanas ir visas tautas svētki. Atceresimies tikai vienu no daudzajiem uzrakstiem

uz komunistu un bezpartejisko bloka biļeteniem pēdējās vēlēšanās: «Par visu, kas vien bijis manā dzīvē labs, esmu pateicīgs komunistiskajai partijai un biedram Staļinam.» Ar tādām domām pie vēlēšanu urnām ierelz dodas katrs mūsu zemes vēlētājs.

Pašreiz notiekošās sapulces, kurās padomju laudis apspriež VK(b)P XIX kongresa materiālus, ir nebeidzamā uzticības apliecinājums partijai, palā vība tās gudrajai vadībai.

Šī partijas arvien augošā autoritāte nav kaut kas mākslīgs vai izdomāts. Vēl vairāk: to nevar radīt mākslīgi. So autoritāti mūsu zemes darbaļaužu masās komunisti ieguvuši nesaudzīgā cīņā ar izlīdzēju partijām, kuras, nododamas strādnieku un zemnieku intereses buržuazijai, galīgi bankrotēja un no-gāja no skatuves. Periodā no 1903. līdz 1917. gadam, triju revolūciju uguns pārbaudījusi partiju īpatnību, PSRS strādnieku šķira Oktobra dienās galīgi un negrozāmi izvēlējās komunistisko partiju kā savu interešu vienīgo pavadēju. Tā viņiem deva brīvību, nodrošināja mieru un padarīja par zemes bagātību saimniekiem.

Panākumi, ko komunistiskās partijas vadībā esam guvuši, ceļot socialismu mūsu zemē, vairo un stiprina kompartiju lomu un nozīmi kapitalistiskajās zemēs, kur derbalaudis arvien vairāk pārtiecinās par socialdemokratijas un arod biedrību reakcionāro līderu nodevību. Biedrs Staļins sagrauj buržuazijas izdomājumus par to, ka citu zemju, tai skaitā Amerikas, kompartijas it kā darbojoties «pēc rīkojumiem no Maskavas», apgāž Grīnu un Co provokatoriskos izdomājumus par to, ka komunisti ar savu neiecietību pret revizionismu it kā graujot strādnieku kustību. Gluži otrādi: «komunisti ir visu-ticīgākie un visdrosmīgākie strādnieku kustības cīnītāji visā pasaulē, tai skaitā arī Amerikā.»

Oktobra varonis

11. septembrī padomju tauta atzīmē Feliksa Dzeržinska dzimšanas 75. gadadienu. Dzija ciega un mīlestība uz viņu pēkšņi neizdus no padomju lauku apgā, jo nav un nevar būt atzīmējamai viņa nopelni mūsu socialistiskās priekmes tapšanā un nostiprināšanā. Biedrs Staļins nosauca viņu par Oktobra varoni. Varonis, gudrs un pašizlīdzīgs cīnītājs par Lielā Staļina partijas mērķiem Felikss Dzeržinskis bija visu savu pašizlīdzīgā cīņā un neatlaidīgā darbā nodzīvoto mūžu, varonis un cīnītājs viņš bija, vēlēt jebkuru partijas uzdevumu.

Felikss Dzeržinskis dzimis Lietuvā, Osmāņu apriņķī. Jau agrā jaunībā viņš uzsāka nelegālu cīņu pret carismu. Kad Feliksam Dzeržinskim bija septiņpadsmit gadu, viņš iestājās socialdemokrātiskā pulcīnā, pēc gada kļuva lietuviešu socialdemokrātiskās partijas biedrs un drīz vien uzsāka profesionāla revolucionāra gaitas.

Nesalauzama enerģija, cildena varība un liela vēriena politiska darbība tālredzība raksturo Feliksu Dzeržinska darbību jau viņa revolucionārās cīņas sākumā. 1908. gadā, ieslodzīts Varšavas cietokšņā vieninieku kamerā, viņš rakstīja savā dienaspapīrā: «Socialismam jābaidz kļuvi vienīgi par nākotnē realizējamu jēdzienu. Tam jāklūst par lāpu, kas iekvēlina cilvēku sirdis nepārvaramu ticību un enerģiju. Visu savu dzīvi viņš veltīja tam, lai socialismu no visas pasaules labāko cilvēku sāpja, ilgū un cīņā mērķa pārvērstu par īstenību.

Liela politiska nozīme bija Dzeržinska cīņai par Lietuvas un Polijas socialdemokrātijas apvienošanu, nesaudzīgajiem irlecieniem, ko viņš vērsa pret oportunistiskiem nogrupējumiem šīs partijas, ietekmīgajai propagandai par apvienošanu ar KSDSP. Polijas un Lietuvas socialdemokrātisko partiju uzņēma Krievijas socialdemokrātiskajā strādnieku partijā 1906. gadā, IV. KSDSP kongresā Stokholmā, kur Felikss Dzeržinskis pirmoreiz satikās ar V. I. Leņinu un J. V. Staļinu.

1912. gadā cara žandāriem atkal izdevās Feliksu Dzeržinski izraut no revolucionāro cīņāju rindām. No cietuma mūriem viņu atsvabināja Februāra revolūcija. Viršiškais revolūcijas karavīrs atkal sāktās aktīvā darbā, kļuva par vienu no vadošajiem Maskavas bolševiku organizācijas darbiniekiem.

Neatmiršams ir Feliksa Dzeržinska ieguldījums Oktobra socialistiskās revolūcijas uzvaras izcīņā. Petrograda Padomes Kara revolucionārās komitejas partijas centra vadītājs J. V. Staļins viņam uzticēja visatbildīgākos uzdevumus.

Turpinājums no 2. lapa pusē

Kad savā bēdīgi slavenajā Fultonas runā 1946. gadā kara kurinātājs Čerčils atkal mēģināja vainot «Maskavas roku» par komunistisko partiju autoritātes pieaugumu Eiropā un it īpaši tautas demokrātijas zemēs, biedrs Staļins intervijā «Pravda» korespondentam norādīja, ka komunisti ietekmes pieaugums šīs zemēs nav nejaušība, bet gan likumsakarīga parādība. Vienkāršo ļaužu miljoni, «pārbaudījuši komunistu cīņas un pretošanās uguņi pret fašismu, nolēma, ka komunisti pilnīgi pelna tautas uzticību. Tā pieauga komunistu ietekme Eiropā. Tāds ir vēsturiskās attīstības likums.»

Sarunā ar pirmo Amerikas strādnieku delegāciju biedrs Staļins dod pilnīgu un konkrētu komunistiskās sabiedrības raksturojumu, sabiedrības, kuras izcīnīšana un uzcelšana ir visu zemju komunistu cīņas un darbības mērķis.

«Ja īsti dotu komunistiskās sabiedrības anatomiju, — saka biedrs Staļins, — tad tā būtu tāda sabiedrība: a) kur nebūs ražošanas rīku un līdzekļu privatizācija, bet būs sabiedrības, kolektīva īpašums; b) kur nebūs skiru un valsts varas, bet būs industrija un lauksaimniecības darbaļaudis, kas ekonomiski pārvaldīs sevi kā darbaļaužu brīva asociācija; c) kur tautas saimniecība, kas organizēta pēc plāna, bāzēs uz augstāko tehniku tīklā industrija nozarē, kā arī lauksaimniecības nozarē; d) kur nebūs pretstata starp pilsētu un laukiem, starp industriju un lauksaimniecību; e) kur produktus sadalīs pēc veco franču komunistu principa: «no katra pēc spējam, katram pēc vajadzībām»; f) kur zinātnē un mākslā būs pietiekami labvēlīgi apstākļi, lai sasniegtu pilnīgu uzplaukumu; g) kur personība, brīva no rūpēm par maizes kumosu un no nepieciešamības pletāgoties «pasaules vareņajam», kļūs tiešām brīva.»

Mēs jau dzīvojam laikmetā, kad visi cēli ved uz šo sabiedrību.

Kapitalisti dara un darīs visu, lai

1917. g. 20. decembrī Tautas Komisāru Padome nolēma organizēt Viskrievijas Ārkārtējo Komisiju cīņai pret kontrrevolūciju, spekulāciju un sabotažu, Komisijas vadību uzticot kristālkaldrām revolūcijas bruņiniekiem — Feliksam Dzeržinskim. Padomju tauta mūžam glabās svētu piemiņu par Dzeržinska pašizlīdzīgo darbu šai ļoti svarīgajā postenī. Viņa izaudzinātie čekisti atklāja un sagrāva daudzas imperalistisko lielvalstu izlūkošanas dienesta organizētas kontrrevolucionāras sazvērestības, padarīja nekaitīgus spieģus un diversantus.

Nesamierināms bija Dzeržinska naida pret darba tautas ienaidniekiem. Toties dzija, patiesa proletariāta humanisma apgarotu mīlestību un uzmanību viņš veltīja vienkāršajiem darba cilvēkiem, īpaši bērniem. Viņa ierosmētika dibinātas darba komunas, kas bija viens no ietekmīgākajiem līdzekļiem pilsoņu kara grūto dzīves apstākļu izsauktās bērnu kļaidonības likvidēšanā.

Milzum liela bijusi Feliksa Dzeržinska loma Padomju Armijas radīšanā un kaujas spēju celšanā. Viņa izveidoja un vadīja padomju izlūkošanas dienestu, visu darbaļaužu un padomju karavīru dedzīgi atbalstījis, atmākoja un izjaucis visus ienaidnieka viltīgos nodomus, likvidēja spieģus un nodevējus.

Tiklīdz pilsoņu karš bija beidzies, partija un padomju valdība uzdeva Dzeržinskim ārkārtīgi atbildīgus uzdevumus kara izpostītās ekonomikas atjaunošanā.

1924. gadā, saskaņā ar biedra Staļina priekšlikumu, Feliksu Dzeržinski izvirzīja par Tautas Saimniecības Augstākās Padomes priekšsēdētāju. Tāpat kā vadot valsts drošības organus, arī saimnieciskā darbā Felikss Dzeržinskis bija neapsūkstošas enerģijas pārpilns, gudrs un tālredzīgs cīnītājs par socialisma uzcelšanu, par padomju tautas materiālās labklājības un kultūras bagātības nodrošināšanu. Padomju zemes socialistiskās industrializācijas ziņinskais plāns bija viņa darbības virziena noteicējs. Sodien, kad Padomju Savienības ekonomika jau izlausījis tik tālu, ka tai pa spēkam realizēt pāreju no socialisma uz komunismu, padomju tauta ar bezgalīgu pateicību atceras, ka mūsu zemes ekonomikas varenības radīšanā milzu loma bija J. V. Staļina uzticamajam cīņai biedram un skolniekam Feliksam Dzeržinskim.

Un kaut arī jau aizritējuši 26 gadi, kopš stājusies puskstē Feliksa Dzeržinska kyēla sirds, padomju tautas — socialisma izcīnītājas un komunisma celtnieces — apzīnā viņa tēls mirdz kā gaiss un cildens paraugs.

novērstu komunisma uzvaru, izmantojot šim nolūkam visnegēlīgākos cīņas līdzekļus: plāno un mēģina organizēt karus pret Padomju Savienību, grauj strādnieku kustību un vajā komunistus savās zemēs.

Biedrs Staļins jau toreiz ģenāli paredzēja, ka sabiedrības attīstības tālākajai gaitai izvēlēties divi pasaules mēroga pievilksanas centri: «socialistiskais centrs, kas saistīts pie sevis zemes, kuras tiecas uz socialisma, un kapitalistiskais centrs, kas saistīts pie sevis zemes, kuras tiecas uz kapitalisma. Šo divu nometņu cīņa izšķirs kapitalisma un socialisma likteni visā pasaulē.»

Mēs esam šīs vēsturiskās cīņas liecinieki. Tai pašā laikā, saka biedrs Staļins, mēs neizslēdzam mierīgu sadarbību abu šo nometņu starpā gan saimnieciskā, gan diplomātiskā leņķā. Jo mūsu valsts politika ir miera politika un mēs esam gatavi parakstīt ar buržuāziskām valstīm gan savstarpējas neuzbrukšanas paktus, gan vienoties par atbrūošanas līdz pat armiju iznīcināšanai. Taču, kā zināms, kapitalisms baidīs šāda veida sacensības, jo pārliecināts par savu sakāvi. Tam atlikusi tikai viena cerība — karš, ar kura palīdzību tas sāpīgi iznīcināt PSRS, kas ir ceļvedis visu zemju darbaļaudim uz labāku nākotni. Partija labi zina socialisma ienaidnieku ļaunos nodomus un aicina padomju tautu uz ļaunām darbībām, kas vēl vairāk stiprinās mūsu zemes varenību. Jaunās piegādes plāna projekts ir tāds aicinājums. Izpildot to, kļūsim vēl stiprāki un varenāki: līdz ar to tas būs vēl viens milzu solis priekš komunistiskajai rītdienai.

Pirms 25 gadiem, sarunā ar Amerikas strādnieku delegāciju, raksturojot komunistisko sabiedrību, biedrs Staļins teica:

«Skaidrs, ka līdz tādai sabiedrībai mums vēl tālu.»

Sodien mēs jau skaidri saredzam gaišās komunisma virsotnes.

Jadvīgs Marts

RAINIS — CĪNĪTĀJS PAR TAUTU DRAUDZĪBU UN MIERU

EVALDS SOKOLS

tautu filistri — patrioti, bet laikam neizrāda tik klaji».

Berlinē toreiz atklāja krievu mākslinieka Vereščagina gleznu izstādi, veltītu 1812. gada Tēvijas kara notikumiem, Napoleona karaspēka sagrāvei Krievijā. Savās korespondencēs par izstādi Rainis salīdzina slavenā mākslinieka gleznu un L. Tolstoja romānu «Kars un miers», pretstatā Rietumu militaristiski trulo un uzputīgo mākslinieku, rakstnieku un zinātnieku izvērtētiem vizuāliem rāda krievu realistiskās mākslas un literatūras īsto pārākumu — vareno spēku, tautiskumu un cilvēcību.

«Vereščagins, — raksta Rainis, — rāda ar savām krāsām un savu spalvu (Vereščagins toreiz bija publicējis franču valodā grāmatu par Napoleonu. — E. S.), kāds liels postījums ir lielajam Napoleonam, kura vārdu vēl tagad tiklab franču, kā arī naidīgo vācu birģeri — filistri izrunā tik ar bijību, kā velna vārdu labprāt piemin vakarā. Lai suns arī dzied cik rietu pret vilku, viņš to tomēr uzkata kā kādu augstāku radījumu. Un pilsoņiem vēl sevišķi iemesls tagad apbrīnot tādus «lielus plēsājus» un pēc viņiem ilgoties, jo tiem ir radies ienaidnieks, ar kuru tie nevar labi tikt galā. Tam viņi labprāt uzraidīti virsū tādai «lielai viro», lai tas to iznīcinā. Bismarks jau sen zobus atkoda pie šī pretinieka, un pilsoņi tagad kļūstam domā, ka Napoleons bijis «lielāks» par Bismarku un darbs būtu tik tālu uzlāst virsū «iekšējām ienaidniekiem», tas to gan nokostu! Bet kur ņemt tik «lielu viro» kā Napoleonu, vai varbūt Cezaru Bordžiju, vai tiem līdzīgu «pārcilvēku», kas to iespēju?»

Kā redzams, Rainis jau toreiz ļoti nozīmīgi raksturojis socialā bāzi, uz kuras balstoties, daudz vēlāk nāca pie varas asinainais «pārcilvēks», jeffretors Hitlers, kas arī sevi uzskatīja par Napoleonu.

Pirmajam pasaules karam sākoties, Rainis atklāti protestē pret vācu socialdemokrātijas līderu nodevīgo rīcību, kuri toreiz reichstagā balsoja par kara kredītiem. Divdesmit četrus socialdemokrātisko grupu sanākmes, kas notika Cīrihē 1914. gadā no 4. līdz 6. septembrim, pieņēma Raina sastādīto protesta rezolūciju pret vācu socialdemokrātijas pāriešanu imperialisma nometnē.

«Sapulce atzīst, — teikts šajā rezolūcijā, — ka visi kari top vesti tikai par labu valdošām kapitalistiskām šķērēm, kuras rada starptautiskas pretekības, kādu nau dažādu tautu proletariāta starpā. Cieš no kara vislielākā mērā kara vedēju valstju proletariāts un viņa organizācijas. Visu zemju un tautību proletariāts tādēļ, kopš savu organizāciju sākuma un paša socialisma parādīšanās, vienmēr izsacījis pret visiem kariem, protestēdams gan ar kara budžetu illeguļiem, gan ģenerālstreikiem, gan citiem protesta veidiem, un atzinis tikai revolucionārā sacelšanās proletariāta labā par vienīgo pieļaidamo kara veidu».

Būdams internacionālists, Rainis nezaudēja cerību uz Krievijas revolūciju kara noslēgumā. Valrākās vēstules viņš raksta, ka socialistiskā Krievija sagraus ir Vācijas, ir Krievijas militarismu. Imperialistiskais karš jāpārvērs par «tautas brīves karu». Dzejnieks aicina latviešu strādniekus stāvēt «jo stipri visu tautu brīves karā».

Kādā vēstulē (1914. g.) Rainis ar sašutumu raksta par meļeviku Mariova: «Ir ērmi domāt, ka uzvarētājs aiz cilvēkmīlestības, arī internacionālītes, atsācies no savas varas. Cietis virsirms Krievijas attīstība, kura jau spēji sākās ar 1905. gadu. Progress ir vienīgi gaidāms ne no uzvarošā vācu militarisma, bet no krievu revolūcijas, kura tiks gan galā ar krievu militarismu, vāju un teģrauztu jau no 1905. gada».

1916. gada aprīlī Rainis sastāda protesta rezolūciju pret nodomātu Latvijas pievienošanu Vācijai. Šajā rezolūcijā viņš izvirza vēsturisko lozungu: «Brīva Latvija brīvā Krievijā!» Valrākās vēstules un citos tā laika dokumentos Rainis saista Latvijas atbrīvošanu ar jauno Krieviju, ar socialistiskās revolūcijas uzvaru Krievijā.

1917. gada aprīlī Rainis protestē pret emigrantu Centrālās Komitejas Pagaidu valdībai nosūtīto apsveikumu un izsaka pārliecību, ka pēc buržuāziskā demokrātiskā Februāra revolūcijas drīz nāks jauna revolūcija, kas nesīs sev līdzī dzīlas pārvērtības.

Kad buržuāziskās Latvijas barveži savu saimnieku — Vācijas, Anglijas un Amerikas imperialistu — tiešā uz-

devumā mēģināja pārvērst Latviju par kara placdarmu pret Padomju Savienību, Rainis uzstājās pret šo nodevīgo politiku un atmākoja starptautisko militaristu nodomus. «Katrs karš, — rakstīja viņš 1922. gadā, — ir riebijs un nejdzīgs! Cēlums ir tikai atsvaibnāšanas kariem, kad tauta nomet kāda apspiedēja jūgu. Bet tas nav vairs karš, tā ir revolūcija».

Sajā revolucionārā karā tautai, proletariāta vadībā, jāuzstājas apbrūnotai, balstoties uz tautu draudzību. Par varenāko uzvarošo ideju pret imperialismu Rainis tādēļ uzskatīja proletarisko internacionālistu. Aicinot visu progresīvo cilvēci pieteikt «karu karam», dzejnieks bija pārliecināts, ka proletariāts teiks te savu izšķirošo vārdu: 1920. gada, dzejoli «Mīļais maijs» lasām:

«Teic strādnieks: kariem reiz būs rimti! Tiem asins zvēriem peklē grimt!»

So domu viņš atkārtoti vaj ikvienā Pirmam maijam veltītā dzejolī. Vēl neilgi pirms nāves, 1928. gada pirmā maijā dzejnieks rakstīja:

«Skaistākos no svētkiem Saucam «Nost ar karu!» «Nost ar tumsas varu!» Lai reiz nāktu brīvīb' svētki».

Rainis aicināja panākt vispārēju spēku mobilizāciju cīņai par mieru visā pasaulē — «pret karu karapulkus sapulcināt». Progresīvajai cilvēces kultūrai, literatūrai, mākslai, zinātnē — it visam jākalpo vienam mērķim — miera, demokrātijas un cilvēka tiesību aizstāvēšanai.

Caurstrāvējis ar dzīvinošu optimismu un sasauca ar mūsu dienām Raina aicinājums visu tautu vienkāršajiem ļaudīm, kas aizstāv miera lietu:

«Lai vilks cik asinskārs, tas neuzvar. Bet uzvar tas, kas strādā, plauj un ar».

Buržuāziskajā Latvijā kulaku valstīgas valdoni, gatavojoties karam pret Padomju Savienību, kurināja nacionālo naidu, apspieda mazākuma tautības. Buržuāziskie nacionālisti mēģināja aizliegt nacionālistu skolās mācību pasniegšanu mātes valodā, notēta aprobežojumus nelatviešu uzņemšanai augstskolās, nicināja latgaļus, neatzina tos par latviešiem.

Rainis vienmēr droši uzstājās pret šīm provokācijām. Raina drošsirdīgās cīņas rezultātā izgāzās tā saucamā «baltkrievu process», kuru bija sākušī pret baltkrievu kultūras darbiniekiem šovinisti. Ulmaņa kliķei neizdevās arī aizliegt skolās baltkrievu valodu kā mācības valodu.

Rainis bija pārliecināts Padomju Savienības, kā demokrātijas un miera zemes draugs. Laikā, kad buržuāziskās Latvijas valdība centās ar Kīnas mūri nosargāt tautu no padomju ietekmes, neatlāva brīvi pārdot padomju grāmatas, laikrakstus un žurnālus, aizlīda skolās krievu valodu, bet visa buržuāziskā prese sacentās Padomju Savienības apmelošanā, apgādājot ar pretpadomju informāciju, izslavētām «Rīgas pīlēm», Rietumu reakcionāros laikrakstus, — dzejnieks atklāti uzstājās par ciešu kultūras sakaru nodibināšanu ar socialisma zemi. Pats viņš bieži apmeklēja Padomju sūtniecības rīkotos vakarus un pieņemšanas, satikās ar padomju literatūras un zinātnes pārstāvjām.

Ar viņa ierosinājumu un līdzdalību Latvijā 1926. gadā nodibinājas Kultūras tuvināšanas biedrība ar Padomju Savienības tautām. Pats viņš bija šīs biedrības priekšsēdētājs no tās darbības sākuma līdz savai nāvei.

Rainis ļoti interesējās par visu padomju tautu dzīvi.

«Dzilas simpatijas, — rakstīja viņš jau 1920. gadā, — saista mani ar ukraiņu tautu. Dziedājumu melodiskā valoda, vientiesīgā, bet arī fantastiski reālā dzeja, maigais un spēcīgais tautas raksturs, demokrātiskā dzīves kārtība Gogoļa aprakstos, mocekļa Sevcenko kvēlā dzeja, pati plaša zeme — viss tas, — valdzināja mani jau jaunībā.»

1921. g. iznāca Raina grāmata «Nemierīgā sirds», kurā dzejnieka līdzīgi Herdera antoloģijai «Tautu balsts dziesmās» sakopojis labākās savā mūžā izdzejotās citu tautu dziesmas un dzejoļus. Krājumā redzama viņa ierādīta padomju tautu dziesmām un dzejām, uzņemti arī padomju dzejnieku darbu tulkojumi. Ar šo krājumu Rainis gribējis ne tikai, kā pats saka, pavērt logu uz dažādu un skaisto pasauli, bet ar visu savu «nemierīgo sirdi» vēlējis tuvināt tautas savstarpējā mīleram, jo viņu mūžu uzskatīja, ka literatūra tuvinā tautas, nostiprina viņu draudzību un sadarbību.

Padomju tautu miera sardzē, kā dzīvs starp dzīvjiem, stāv arī latviešu tautas dzejnieks Rainis.

Kolchozu laukos dzied kombaini

Kolchozos pilnā sparā izvērsusies bagātās ražas novākšana. Tas ir viens no vissvarīgākajiem darbiem laukos, kas ik rudenī satrauc un savilņo katru kolchoznieka sirdi: tiek levakti vasaras darba augļi, šie tiek atlīdzināti par visa gada neatlaidīgajām rūpēm. Šis darbu cēliens radīs plašu atspoguļojumu arī latviešu padomju tautas daiļradē. Katru gadu ZA Etnografijas un folkloras institūtā ietīst materiāli — dziesmas un citi tautas daiļrades veidi, kas raksturo jauno darba rosmi Padomju Latvijas laukos, kur strādā modernas lauksaimniecības mašīnas:

Kas tur rūca, kas tur dūca
Kolchoznieku tīrumos:
Vai bitītes bērns laida
Kuplajā ozolā?
Traktors rūca, kombains kūla —
Būs maizīte kolchozā!
(Siguldas raj., 1950. g.)

Dūkdams gāja kombains
Kopejā tīrumā:
Gan tas plāva, gan izkūla,
Gan graudinus izvētīja.
(Bauskas raj., 1951. g.)

Par kombainu jau radītas arī jaunās miklas, piemēram: — Kas dara piecus darbus reizē? — Kombains.
(Siguldas raj., 1951. g.)
Republikas padomju folkloras materiālos atspoguļojas kolchoznieku panākumi augsto ražu iegūšanā:

Man izauga simtu vārpu
Katra salma galiņā:
Kombainiem divas dienas
Aumajām sviedri plūst!
(Bauskas raj., 1951. g.)

Kolchoznieki bēdājas,
Kur būs ņemti lielas klēti:
Daudz bij rudzu, daudz bij miežu,
Auzām vietas neatlika.
(Rīgas raj., 1951. g.)

Ne visos kolchozos vēl iespējams nodarbināt kombainus. Kur tūrumi mazāki, nelīdzenāki, strādā arī plaujmašīnas, rindā cita aiz citas:

Kolchoznieku kviešu druvas
Aiz kalniņa līgojās:
Gaida dižus kolchozniekus
Ar mašīnu plāvējīnus.
(Ogres raj., 1950. g.)

Ar plaujmašīnām plautā labība drīz tiek vesta un kulta. Katrs kolchozs pirmo kulumu, labākos graudus vēlas piegādāt valstij. Dzmitenes spēka un varenības celšanai:

Kas bij čaki kolchoznieki,
Pirmie plāva, pirmie kūla,
Pirmie deva valstij graudus
Ar uzviju uzvījam.
(Ogres raj., 1950. g.)

Kolchozu tautas dziesmās redzama lauku darbaļaužu rūpība ražas novākšanā. Ir padomju zemē cildena parāža: raža jānovāc laikā un bez zudumiem! Še tālā kolchozu zemniekiem steldzas jaunā paaudze: pionieri un citi skolu audzēni. Viņi ir ne vien centīgi darba darītāji, bet arī dziesmu sacerētāji:

Iesim, bērni, tīrumā
Kviešu vārpas salasīt.
Lai nesaka kolchoznieki:
Tīšām mantu putināja.
(Tukuma raj., 1950. g.)

Ai, vōrpeņa rugainēite,
Naraid gauži teirumā!
Reitu nōks pionieri,
Ilīks tevi orūzenā.
(Rēzeknes raj., 1950. g.)

Augstās kolchozu ražas — drošais pamats katra kolchoznieka pārtīcībai:

Rūc un dūc kuļmašīnas
Lielajos kolchozos:
Tās piekūla zelta graudus
Kolchoznieku apcirkņos.
(Ogres raj., 1950. g.)

Rūpīgi un laikā veikts darbs padomju zemē ir cina par komunismu, cina par mieru. Par to runā kolchoznieku kolektīvi radītās dziesmas:

Rūc traktori kolchozu laukos,
Daudz darba tie steidzīgi veic.
Līkst rudenī briestošās vārpas, —
Uz darbu nu kombaini steidz.

Mums darbs ir cina par mieru,
Kur lielais Staļins mūs sauc.
Un darbīlažu stiprājās rokās
Mums kolchoza nākotne plaukst.
(Aknīstes raj., 1952. g.)

Kolchozu laukos dzied kombaini. Viņu balss sasauca ar kolchoznieku dziesmām. Cik daudz vieglākas ir zemes ruku darba gaitas, salīdzinot ar pagātni, kad Latvijā nebija šādu tehnikas milzeņu.
Tāda ir padomju lauku šodiena, kad straujā darba ritmā saklausām vēl cildenākas rītdienas soļus, kas pilda mūsu sirdis ar lepnumu un pašapziņu:

Dūc mīeram kombains pamalē
Un druvas san un dzied.
Nav otras zemes pasaulē,
Kur tā kā mūsu Dzmitenē
Tik krāšņi dzīve zied!
(Aknīstes raj., 1952. g.)

Raženās rudens darbu dienas Latvijas laukos liecina par laimīgo dzīvi, kuru tīrumu kopēji izveidojuši komunistiskās partijas vadība, diendienā ejot pa neierobežoto iespēju ceļu, kas nosprauš lauksaimniecības arteļu staliniskajos statutos.

Tādēļ dienās, kad visa padomju tauta, sagaidot VK(b)P XIX kongresu, kāpina darba tempus, arī kolchoznieku pūles, domas un jūtas cildina partiju, svec visas progresīvās cilvēces draugu, skolotāju un vadoni biedru Staļīnu:

Paldies teicu Staļīnam,
Paldies teicu Partijai:
Es strādāju kolchozā,
Man dzīvīte kalnā gāja,
Man dzīvīte kalnā gāja,
Ne rikšiem — aulēkšiem.
(Cesvaines raj., 1950. g.)

Paldies teicu valdībai,
Paldies mūsu partijai,
Paldies lielam Staļīnam,
Dižajam Vadonim.
(Alsungas raj., 1952. g.)

A. Ancelāne

Skolotāji palīdz kolchozom

Cēsu rajona Līvū ciema septiņgadīgās skolas skolotāju kolektīvs gads gadā rosmīgi palīdz savas apkārtnes tuvākajam kolchozom — Kirova vārdā nosauktajam lauksaimniecības artelim. Skolotāji lasa kolchoznieku sapulcēs vai arī pirms kino izrādēm lekcijas un referātus par visdažādākajiem jautājumiem, sekmē sienas avīžu regulāru iznākšanu brigāžu sarkanajos stūrīšos, organizē un vada mākslinieciskās pašdarbības pulciņus, rīko skolēnu talikas utt.

Arī tagad, uzsākot jauno mācību gadu, skolā sastādīts konkrēts septembra mēneša plāns šefības pasākumiem

kolchozā. Visu 4 brigāžu kopsapulcēs skolotāju kolektīvs paredzējis nolasīt 9 lekcijas. Pirmās lekcijas par V. I. Leņina vārdā nosaukto Volgā-Donas kuģniecības kanālu un VK(b)P XIX kongresu jau šīs dienas lasīs jaunās skolotājas b.b. Gaīša un Kvēpa. Skolas direktors b. Smits turpinā apmācīt kolchoznieku kori, skolotāja b. Krengēle — dramatisko pulciņu, bet citas skolotājas rūpēsies par deju kolektīva sekmīgu attīstību, organizējot nodarības vismaz reizi nedēļā. Skolotāju kolektīvs neizmirsīs sniegt palīdzību arī sienas avīžu redakcijām un veikt citus pasākumus.

Lekcijas un pārrunas uz kūga

Uz tvaikoņa «Rjazaņ», vienai, vai tas atrodas ostā vai tālā pārbraucienā, allaž notiek dažādi kultūras pasākumi un sarīkojumi. Piemēram, nesen reisa laikā interesantu lekciju par V. I. Leņina vārdā nosaukto kuģniecības kanālu un tā celtniecību nolāsīja kūga elektromehaniķis b. Perfilovs. Lekciju noklausījās visi no sardzes brīvie jūrnīki. Kādā ostā tvaikoņa

«Rjazaņ» kolektīvs apmeklēja jūrnīku namu, kur noklausījās lekciju «Amerikāņu imperialisti — pasaules reakcijas galvenais baists un jauna pasaules kara gatavošanās organizatori.»

Uz kūga noticis agitatoru seminārs sakarā ar partijas XIX kongresa materiālu publicēšanu. Tagad agitatori sistematiski rīko pārrunas ar jūrnīkiem, kurās sīki iztirzā šos materiālus.

Tālu pagātnē aizgājuši tie gadi, kad Ventspils bija klusa, it kā snaudā legrīmusi periferijas pilsētiņa. Padomju Ventspils dzīvo strauji, darba rosmē kaļošu dzīvi. Visur — jūras tirdzniecības ostā, zivju pārstrādāšanas kombinātā, dzelzceļu mezglā, kokzāģtavā, — te kaut ko cel, paplašina, uzlabo. Pilsēta gatavojas nākotnes darbiem, pošas klūt par vienu no labākajām komunisma zemes ostām.

Cilvēki, kuri parādusi daudz un krietni strādāt, grib savu brīvo laiku izlietot iespējami lietderīgi. Ventspilnieki labprāt iet uz kino un teatri. Jā, tieši tā viņi saka: uz teatri. Un šis teiciens nebūt neattiecas uz daudzajām viesizrādēm, ko šeit organizējuši Rīgas, Liepājas, Jelgavas un Valmieras profesionālie teatri, tas adresēts Ventspils strādnieku kluba dramatiskajam kolektīvam.

Jau pats fakts, ka mākslinieciskās pašdarbības pulciņš tautas mūti izpelnījies lepno apzīmējumu — teatris, liecina visai daudz. Neviens, protams, nebrīnīsies, ka šis kolektīvs spēj sagatavot labas izrādes, Pietiek atcerēties Raiņa «Pūt, vējiņ!» inscenējumu, ar kuru strādnieku un kalpotāju mākslinieciskās pašdarbības skates noslēguma kārtā Maskavā Ventspils strādnieku kluba kolektīvs ieguva pirmo premiju. Taču, lai kādu dramatisko kolektīvu sāktu dēvēt par teatri, nepietiek ar dažiem atsevišķiem veiksmīgiem inscenējumiem. Teatra nosaukumu var izpelnīties vienīgi ar ļoti intensīvu un sistemātisku radošu darbu, kura rezultātā var ik gadus sagatavot vairākas labas izrādes. Lai to panāktu, ikvienam kolektīva loceklim nopietni jāstrādā aktiera meistarības apgūšanā, neatlaidīgi jāmacās un — pats galvenais — no visas sirds jāpilnina teatra māksla, dziļi jāizprot šīs mākslas milzīgā sabiedriskā nozīme.

Tas, bez šaubām, ir pavisam parastās prasības, kuras uzstāda katram māksliniekam. Ja aktieris sistemātiski nemācās, neceļ savu meistarību, nestudē Stanislavski, diendienā nemēģina un nevingrinās, tad nav vērts, ka viņš saistīties ar teatri. Tas nav nopietns aktieris, nav mākslinieks. Bet kā lai šādas prasības uzstāda tiem ļaudim, kas darbojas Ventspils Strādnieku klubā? Par aktieriem viņi kļūst tikai vakaros, pulcējoties mēģinājumos vai sniedzot kārtējo izrādi. Dienā viņi ir strādnieki, brigadier, grāmatveži, pionieri vadītāji pilsētas rūpnīcās, iestādēs un skolās, kur apzinīgi, likdami lietā visu prasmi un enerģiju, pilda uzticētos pienākumus. Teatra mākslai viņi var atrast laiku tikai tad, kad citi darbi padarīti. Un tomēr uz skatuves viņi ir isti aktieri, mākslinieki, kas netaupa pūli, lai arvien labāk un labāk iemācītos radīt tēlu, atklāt skatītājam tālāksējo pasauli, pārdzīvot mūs un pārdomas, tuvināt izrādē dzīves īstenību. Tas prasa ļoti daudz darba, rūpīgu studiju. To paveikt spēj vienīgi pašizlīdzīgi cilvēki, isti teatra mākslas entuziasti. Tieši tādi ir Ventspils Strādnieku kluba dramatiskā kolektīva dalībnieki.

Borisa Burikina vārds aizskanējis tālu aiz republikas robežām. Viņa veidotais Uldis atzinīgi novērtēts ne vien Ventspils un mūsu republikāniskajā, bet arī Maskavas presē. Ar tādu pašu aizrautību, tikpat neatlaidīgi un nopietni viņš strādājis pie Edgara tēla Blaumaņa «Ugunī» un MTS politmoda priekšnieka Vārpas tēla Vētras lugā «Ar dziesmiņu druva gāju». Labi panākumi gūti arī vairākos citos uzvedumos. Skaidrs, ka sekmes nav, kā saka, nokritušas no gaisa. Burikinam, protams, ir nenoliedzamas aktiera spējas, viņš viegli uztver un atveldo tēla raksturīgās īpatnības. Bet ar to vien nepietiek. Vairādzīza prasme nevis atdarināt, bet dzīvot uz skatuves, jāap-

gūst plašs izteiksmes līdzekļu arsenāls, lai varētu izvēlēties vispiemērotākos, kas skatītāju pārliecina un aizrauj. Bez mācīšanās tas nav panākams. Lūk, tāpēc Boriss Burikins kārtīgi apmeklē mēģinājumus, rūpīgi iegaumē režisora norādījumus, studē patstāvīgi. Brīva laika viņam nav daudz. Viņš ir Ventspils maizes kombināta grāmatvedis, tālā strādā tādu darbu, kas paņem lielu daļu garīgās enerģijas. Bet, ja teatri mīl dziļi un pamatīgi, tad atliek spēka un enerģijas arī skatuvei. Tieši tā tas ir ar Borisu Burikinu un viņa biedriem.

Ventspils Strādnieku kluba dramatisks kolektīvs.

Viena no aktīvākajām un apzinīgākajām ventspilnieku dramatiskā kolektīva locekļiem ir Aija Salmiņa. Pēc darba pilsētas finansu nodaļā viņa prot atlicināt laiku arī teatrim. Centīgi mēģinās, viņa guvusi labas sekmes tādās atbildīgās lomās kā Kristīne, Anda un Madara («Ar dziesmiņu druva gāju»). Par organizisku nepieciešamību skatuves māksla kļuvusi arī galdniekam Jānim Dikim, kuram īpaši padodas raksturlomas, piemēram, Klenga «Ugunī». Ļoti apdāvināts mākslinieks ir kokzāģtavas «Ventspils koks» ūdens ceha brāķeris Jānis Ulmanis. Skatītāju atzinību viņš izpelnījies gan kā Krīšus («Ar dziesmiņu druva gāju») un Akmentīns («Ugunī»), gan arī vairākas citas lomas. Līdzekļu pienākumiem kokzāģtavā un intensīvajām nodarībām klubā jaunais mākslas entuziasts atradīs iespējas izkopt savas muzikālās dotības Ventspils muzikas vidusskolā.

Ja gribētu uzskaitīt centīgos un apzinīgos kolektīva locekļus, kuru kopīgā pūlīnī cēlušies Ventspils Strādnieku kluba slavu, būtu jāmin visi dalībnieki. Te nav neviena gadījuma cilvēka. Mēģinājumus te netraucē ne aktieru nēlāšanās, nedz neuzmanība, kaut arī mēģinājumi notiek katru vakaru un režisori atāda visai stingras prasības. Tāpēc sekmes pavada Ventspils rajona kultūras un izglītības iestāžu vadītājas Mildas Freimanis darbu, kura īpaši izcēlās ar labi veikto Baibas tēlojumu. Tāpēc no inscenējuma uz inscenējumu pārvērtīgākā kļūst slīmnīcas darbinieka Karla Ziemeļa, kluba kasiere Vilmas Mazonas, pionieri vadītājas Bīrutas Leites un visu pārējo skatuves mākslas pašizlīdzīgo kopēju sniegums. Dina Kuple, kuras veidotos Zanes un Noras tēlus ventspilnieki atceras ar lielu sirsnību, tagad studē Rīgā, Konservatorijas teatra fakultatē, un, domājams, būs viens no tiem piemēriem, kas liecina, cik vērtīgu papildinājumu profesionālajai mākslai spēj dot mākslinieciskā pašdarbība.

Daudzkārt uzsvērts, ka mākslinieciskā pašdarbība tikai tad spēj īsti pacelties savu uzdevumu augstumos, ja nemitīgi tiecas pēc augsta meistarības līmeņa, cenšas paplašināt dalībnieku redzesloku, attīstīt viņu profesionālās zināšanas attiecīgajā mākslas nozarē. Vārdu sakot, ja mākslinieciskās pašdarbības kolektīvs cīnās par lielu mākslinieciskumu un idejisku pārvērtību katra darba iestudējumā, nebaudoties no grūtībām un atbēdīgām uzdevumiem. Konsekvents šāda ceļa gājējs

ir Ventspils Strādnieku kluba dramatisks kolektīvs. Gribēdams būt maksimāli noderīgs tautas komunistiskajai audzināšanai, tas uzņemies plašus un daudzpusīgus pienākumus, kas stipri līdzinās profesionāla teatra uzdevumiem. Atzīmēsim kaut vai to, ka lielu daļu jaunuzdevumu šeit pieņem republikas Mākslas lietu pārvaldes reputāra komisija, jo tie nozīmīguma ziņā tālu pārsniedz mākslinieciskās pašdarbības ietvarus. Lūk, dažas Ventspils Strādnieku kluba iestudētās lugas: Ostrovska «Vilki un avis», Raiņa «Pūt, vējiņ!», Ibsena «Noras», Blaumaņa «Ugunī», Brigaderes «Spridītis», Zālītes «Vārds sievietēm», Sofronova «Maskaviešu raksturs», Sobko «Atotās frontes», Vētras «Ar dziesmiņu druva gāju». 31. augustā notika Dž. Gou un Arno da d'Juso lugas «Dzīlās saknes» pirmizrāde, ko skatītāji tāpat uzpūsi ļoti atsaucīgi. Rūpīgi izstrādātu mūsdienu Amerikas dzīvīzīmīgu raksturojošu tēlojumu sniedza Jānis Ulmanis (Carls Breis), Kārlis Ziemeļs (senators Lengdons), Marta Rentoviča (Alisa), Milda Freimane (Dženevra), Vera Lipsberga (māģermeitene Honeja), Valija Vilciņa (Breta māte Bella).

Kolektīva uzņēmību, cenšanos arvien paplašināt savas darbības lauku labi raksturo muzikālo komediju iestudējumi. Pašā Ventspilī, Liepājā, daudzos lauku centros atzinību iemantojušas operetes «Pilsētiņa pie Volgas» izrādes. Pašlaik klubs gatavojas muzikālās komedijas «Kopā ar tevi» iesaukšanai. Muzikālo komediju iestudēšanai klubam izdevies noorganizēt orķestri, kurā darbojas 14 muzikāli. Vairākos uzvedumos piedalās kluba kora dalībnieki.

Darba vērtēnus labi raksturo arī daudzās plašā apkārtnē sniegtās izrādes. Par ventspilnieku sniegumu priecājušies Liepājas, Kuldīgas, Tēlnu, Aizputes, Dundagas, Valdemārpils, Alsungas, Ugāles, Popes, Anceš un daudzu citu pilsētu un lauku centru iedzīvotāji.

Nav vārdam vietas, ne jau vienmēr Ventspils Strādnieku kluba dramatiskā kolektīva iestudētās lugu un muzikālo komediju izrādes ir bez trūkumiem un kļūdām. Bet tādēļ jau kolektīva dalībnieki tik uzcītīgi mācās, ceļ savas profesionālās meistarības līmeni, lai šo trūkumu un kļūdu būtu arvien mazāk. Ļoti daudz kolektīva audzināšanā devās tas, ka kluba vadība vienmēr rūpējas, lai te strādātu pieredzējuši režisori, kuri ne vien iestudē lugu, bet spēj ievērst arī pedagogisko darbu. Ar ventspilnieku dramatisko kolektīvu strādājoši tādi režisori kā J. Lūsēns, M. Tere, P. Lūcis, R. Mustaps. Vienmēr, kad Ventspilī iebrauc kāds profesionālais teatris, tiek rīkotas tikšanās un metodiskās pārrunas ar republikas izcilākajiem māksliniekiem. Tā soli pa solim dramatisks kolektīvs kāpi augšup līdā, nopietnas mākslas kalngals.

Ventspils Strādnieku kluba dramatisks kolektīvs guvis lielus panākumus, izaudzis par nozīmīgu faktoru plašās apkārtnes kultūras un mākslas dzīvē. Tas viss saņemts neatlaidīgā darbā, prasmīgi organizējot visus kolektīva pasākumus, gādājot par kluba materiālās tehniskās bāzes nostiprināšanu, par piemērotas skatuves iekārtas izveidošanu. Lieli nopelni šai zinā ir kluba direktorei Valijai Timofejevai, mākslinieciskajai vadītājai Emīlijai Pūpdrui un dekoratoram Eduardam Rentovītam. Taču pats galvenais, uz kā pamatojas Ventspils strādnieku kluba dramatisks kolektīva sekmes, ir tas, ka tā dalībnieki dziļi un aizrautīgi mīl teatra mākslu un ar istu mākslinieku entuziasmu cenšas visas savas spējas veikt idejiski un mākslinieciski pārvērtīgu, tautai vajadzīgu izrāžu radīšanai.

J. Pabērzs

Izdod Lomonosova darbus par Krievijas vēsturi

PSRS Zinātņu akadēmijas apgādā iznācis Lomonosova kopoto rakstu sējums, kurā ietilpst ģenialā zinātnieka darbi par Krievijas vēsturi, sabiedriski ekonomiskie un ģeogrāfiskie apcerējumi.

Grāmatas pirmajā nodaļā publicēti vienpadsmit Lomonosova oriģināldarbi, kas sarakstīti no 1747. līdz 1764. gadam, tai skaitā «Michaila Lomonosova sacerāts Krievijas senā vēsture no

krievu tautas pirmsākumiem līdz lielkņaza Jaroslava Pirmā nāvei jeb līdz 1054. gadam». Katrs vārds šajā darbā paūz dedzīgu mīlestību uz krievu tautu, ticību tās slāvi un varenībai.

Zurnala «Zvezda» jūlija numurā publicēta Nazima Hikmeta jaunā luga «Stāsts par Turciju». Zurnala «Znamja» lasītāji augusta numurā iepazīnās ar Rožē Vajļana jauno lugu «Pulkvedis Fosters atzīst sevi par vainīgu». Tie ir pilnīgi dažādi darbi. Vienā no lugām darbība norisinās Turcijā, bet otrā — Korejā. Vienā no tām personāži ir Turcijas iedzīvotāju visdažādāko slāņu pārstāvji, otrā darbojas saurs personu loks — korejieši un amerikāņi. No ministra salona līdz kalnu aīzai sniedz vienas lugas teritoriālais diapazons, otra teritoriālā ziņā aptiecinās ar vienas vienīgas istabas sienām. Viena no tām ir liels un plaši izvērstis episks darbs, otra tuvojas psiholoģiskajai dramai.

Bet tām ir arī kaut kas kopīgs. Vispirms, tāda ir visus sasniedzošā, neapgrāzāmā patiesība, drosmīgā un skaidrā dzīves patiesība, kas iemiesota abās lugās ar augstas dramaturģiskās mākslas līdzekļiem. Otrs, kas vieno šos divus darbus, ir dedzīgais idejiskums. Abas lugas ir cīnītājas. Tās ne vien vēsti patiesību, bet arī cīnās par to. Un trešais kopīgais ir Korejas temats.

Nazima Hikmeta luga, kuru droši var nosaukt par mūsdienu Turcijas dramaturģisku hroniku un kurā darbība nesniedzas pāri Turcijas robežām, bet personāžu skaitā nav neviena korejieša, vadošā sižetiskā ass tomēr ir temats par Korejas tautas cīņu. Tas tāpēc, ka 38. paralele, gar kuru pašlaik atpūšas frontes līnija Korejā, šķērsojusi visas zemes un pat cilvēku sirdis. Visa pasaule sadalījusies divās nometnēs. Vienā no tām ietilpst daudzi simti miljoni cilvēku, kas simpatizē un dziļi jūt līdzī korejiešu tautai, bet otrā — ekaite ziņā daudz mazākā — ietilpst tie, kas legrūda šo mīļotīgo tautu karā un tagad iedzīvojas uz tās asinīm un ciešanām rēķina. Lūk, kāpēc notikumi, kas aprakstīti lugā «Stāsts par Turciju», tik cieši saistīti ar notikumiem, kas norisinās tūkstošiem kilometru no pašas Turcijas.

Nazima Hikmeta luga ir episks darbs. Un, kā jau tas klājas episkam darbam, tā aptver plašu notikumu loku. Vairākas cīta ar citu cīeši — lielāko tiesu ar iekšējām saistēm — saistītas epizodes ar lielu episku spēku parāda mūsdienu Turciju tajā izskatā, līdz kādam taj līkūši nonākt šīs zemes tagadējo aizokeana salmnieku un to nezaļojamo Ankaras dienderu pūlī. Norāzoties uz luga attēlotu notikumu traģisko raksturu, Nazima Hikmeta jauno darbu caurstrāvo optimisms, nesalaizama ticība Turcijas tautas uzvarai tuvā nākotnē.

Lugā parādīto personāžu (it īpaši epizodisko) visai lielā skaita vīdū nevar atstāt neatzīmētu nevienu pozitīvo varoni, kas autoram sevišķi izdevušies. Vispirms tie ir brīnīšķīgie stēvieši tēli — Hatče un Fatma. Pirmā no viņām ir Miera piekritēju komitejas priekšsēdētāja. Bet autors gudri parādījis viņu vispirms kā cilvēku, kā nākamā mātī. Klūsā un mīlīgā Hatče gandrīz vai nepārtraukti nododas vienam darbam: viņa ada pūriņu savam

nākamajam bērnam; liekas, viņa visa ir nākamā laimīgā mātes stāvokļa iemiesojums. Bet tas netraucē Hatču atklātu un vieglu sirdi kā pirmo dot savu parakstu dokumentam, kura publicēšana noteikti tiks viņai noklūt uz ilgliem gadiem cietumā. Jā, šī klūsā un ienprātīgā sievietē redz tālu: sava nākamā bērna laimes vārdā, miljoniem citu bērnu laimes vārdā viņa netaupa un netaupīs sevi.

Vecā Fatma vairāk par visu pasaulē mīl savu mazdēlu Ali. Tas ir viss, kas viņai palicis dzīvē. Lai paglābtu viņu no aizsūtīšanas uz Koreju, viņa ir gatava uz visu, atskaitot vienu — nelietību. Un šī nomāktā, neizglītotā, lasīt rakstīt neprātēja sievietē rod sevi spēkus atteikties no pašas mazdēla, izraut to no savas sirds, kad viņš kļūst par nelietu un nodevēju. Vecās Fatmas apzīpas izauģsmi, viņai kļūstot no nejausās miera piekritēju «kantora» apmeklētājas par apzīnīgu miera cīnītāju, dramaturgs parādījis ar lielu spēku un izjūtu.

Labi ir arī citi pozitīvie tēli, tajā skaitā turku progresīvās inteliģences pārstāvji — slimais rakstnieks Ešrets, advokāts Murats. Lakoniskiem, bet izteiksmīgiem līdzekļiem parādīta strādnieku Ismaila, Ibrahim, Bekira vadošā, izšķirīgā loma. Gribētos gan, lai autors būtu bijis devīgāks pret šiem personāžiem, taču arī tas, kas par viņiem luga dots, ir pietiekami pārliecinošs. Lielisks tēls ir vecais ašugs — tautas dziedonis Satimšs, kas izstaigājis visu Anatoliju ar savilgojošo dziesmu par tautu draugu un tēvu — diženo Stalīnu. No lugas kompozīcijas likumu viedokļa raugoties, aina, kurā sirmo ašugu prātina policija, var likties iesprausta, taču tas tā ir tikai ārēji, turpretim iekšēji taj ir dziļš attieksmjuums. Bez tās nepilnīga būtu vispārējā aina, kas raksturo Turcijas tautas cīņu par savu brīvību.

Lietpratīgi izmantotoms asu politisku satīru, Nazims Hikmets atmasko turku tautas interešu nodevējus un amerikāņu kolonizatorus.

Dramaturģiskā vēstījuma plašie apjomi prasījuši no autora pielietot neapstrastus izteiksmes līdzekļus. Hikmets drosmīgi līcis lietā pagāmienu, kad «kadri» bieži nomaiņa viens otru. Rakstnieks pārtrauc epizodes, lai pēc brīža atkal atgrieztos pie tām. No kļūdo viņš aizguvis arī otru pagāmienu, kad stāstījums par notikumiem negaidīti «atdzīvojas» uz skatuves. Interesanti ir autora publicistiskie atkāpumi,

24. septembrī pāiet 150 gadu, kopš miris lielais krievu rakstnieks-revolucionārs un filozofs A. Radiščevs.

Padomju sabiedrība gatavojas plaši atzīmēt rakstnieka patriota piemīnu.

Pie PSRS Padomju rakstnieku savienības nodibinātā komisija, atceres dienas svēību rīkošanai. Komisijas priekšsēdētājs ir A. M. Gorkija vārdā nosauktā Pasaules literatūras institūta

PATIESĪBAS VĀRDI

K. VITOLS

kurus izsaka savdabīgi «radiokomentatori», kas atgādina tagadnē atbilstošu jaunu veidu ieguvušu kori no sengrieķu traģēdijas. Pēc savas formas «Stāsts par Turciju» tuvojas Majakovska dramaturģijai, kas ir dinamiska, kaislīgi publicistiska, nekļūdīgi trāpa mērķi.

Nav šaubu, ka Nazima Hikmeta lugu ar prieku uzņemties inscenēt ikviens režisors, ikviens radošs kolektīvs, kurš sāp par neparastu, savdabīgu uzvedumu, kas prasa lielu vērienu un augstu jaunrades fantāzijas lidojumu. Bet lielās cildenās idejas, kas ietvertas šajā lugā, neapšaubāmi iegūs padomju skatītāja simpatijas.

Padomju preses slejās savā laikā bija plaši pastāstīti par notikumiem Francijā sakarā ar Rožē Vajļana lugas «Pulkvedis Fosters atzīst sevi par vainīgu» uzvedumu. Isumā atgādināsim tos. Devītajā maijā, Uzvaras dienā, Parīzes teātrī «Ambigū» vajadzēja sniegt šīs lugas pirmizrādi. Tas apstākļi, ka lugā parādīti amerikāņu militāristi viņu patiesajā, visai nepieviltīgajā izskatā, radīja paniku Vašingtonas sūlniņū barā Parīzē. So paniku vēl vairāk pastiprināja tas, ka pirmizrāde bija paredzēta tieši mēra ģenerāļa Ridžveja atbraukšanas priekšvakarā. Taču tiešam, formālam lugas aizliegumam nebija itin nekāda pamata. Tad «gudrais» prefekts Bello nosprieda uzbrukumu pret lugu avangardā palēst... ugunsdzēsējus. Pāris dienas pirms pirmizrādes «pēkšņi» noskaidrojās, ka teātris «Ambigū» «neesot drošs» ugunsdzēsības ziņā...

Parīziešu reakcija uz šo policijas gudrnieku stubo triku bija visai zīmīga: daudzi citu teātru īpašnieki cits pār citu piedāvāja savas telpas Vajļana lugas izrādēm. Vēl asāk reaģēja Parīzes darbaļaudis: elektrīki, atslēdznieki, namdari — simtiem cilvēku brīvprātīgi lerādās teātri «Ambigū», lai visāskajā laikā izrādītu visu nepieciešamo, kas atpēmtu centīgajiem ugunsdzēsējiem kuru katru iespēju piesieties. Bet visi pārejīe parīzieši gluži vienkārši jautri smējās un zobojās par prefekta Bello neveiksmi. 15. maijā pirmizrāde notika. Lugas panākumi bija tik pārsteidzoši, ka to nespēja noslēpt no noklusēt pat reakcionārā prese. Jo ļaunāk lugai! Un jau nākamajā dienā policija noorganizēja De Golla zibēn-

zeļu provokatorisku huliganisku iebrukumu teātra zālē, kas noderēja par legānstu lugas tālāko izrāžu nolīgšanai...

Izlasot lugu, kļūst skaidrs, kāpēc kara kurinātāji iesvīlušies trakās dumās pret to. Viņi skaļi kļūgā par savu «atbrīvošanas» misiju Korejā, bet dramaturgs parāda viņu īsto riebīgo seju — okupantu un benžu seju — ar tādām mākslinieciski spēcīgiem līdzekļiem, ka nav iespējams neticēt šim savilgojošajam stāstījumam. Viņi līen vai no ādas ārā, lai nopulgotu un nomelnotu Korejas lieliskos patriotus, bet dramaturgs parāda tos istajā gaismā — kristālkaidrus, garā stīpētus pulkvežus ar nevainojami tīru sirdsapziņu. Turklāt Korejas patriotu atsevišķas replikas, piemēram, — «Ar lebrucejiem nestridas. Viņus vispirms padzen projām» — vai — «Sodien amerikāņu karavīriem var atbildēt vienīgi ar ieročiem rokās», — šodienas Francijā, kuru okupējuši jenkiji, skan ļoti aktuāli.

Vajļana lugas darbība norisinās pašā Korejas notikumu sākuma posmā — 1950. gada jūlijā. Tā visa norit amerikāņu kavalērijas vienības komandpunktā, kurā visa vāra koncentrēta pulkveža Fostera rokās. Šis komandpunkts atrodas kādā no Diervidkorejas pilsētām, amerikānizēta korejiešu bagātnieka, spekulanta un nodevēja Cen Von Teka mājā. Mūsu priekšā atklājas tikai viena atsevišķa epizode Amerikas Savienoto Valstu agresīvajā iznīcināšanas karā pret brīvību mīlošo Korejas tautu. Taču dramaturga spožā meistariība izpauzies tieši tajā apstākļi, ka viņš šajā apzīnātī ierobežotajā materiālā sasniedz lielu, augstā idejisku vispārīnājumu kailngauš.

Nevainojama ir lugas sižetiskā uzbūve. Tajā nav nevienas liekas replikas, nevienas gadījuma rakstura, blakus mērķiem kelpjošas ainas. Viss ir vajadzīgs, viss ir nepieciešams darbības straujajai attīstībai un patiesni, dziļai rakstura atklāsmēi.

Bet sižeta asums nebūt nav vienīgā, kas nav pat galvenā lugas labā īpašība. Galvenais ir dramaturga māka radīt patiesīgu, skaidri izteiktus raksturus un parādīt tos nepārtraukti attīstībā. Un to Vajļans prot meistarīgi. Kādu spēku un dziļuma ziņā pārstēdzošus, brīnīšķīgu Korejas patriotu tēlus viņš radījis daudz pieredzējušā pagridnieka komunistā Man Sen Doka un jaunās komunistes Cen Pak Seras

personā! Visā lugas norisē Man Sen Doka parādās pavisam tikai četras reizes un vienmēr vaļās iekalts. Viņš ir Fostera gūsteknis, viņš atrodas visā pilnībā tā varā. Un tomēr tieši viņš, bet nevis pulkvedis Fosters un tā līdz zobiem, apbruņotie rīkļi rāvēji ir stāvokļa salmnieks, stāvokļa noteicējs. Viņi var noņaut Man Sen Doku, taču nav viņu spēkos novērst viņu pašu personīgo bojā eju.

Ļoti sarežģīts, skaists un dzejisks ir Cen Pak Seras tēls. Bagātnieka-nodevēja meita Cen Pak Sera, izpildot Darba partijas un partizānu pavēlniecības atbildīgu uzdevumu, iestāja amerikāņu armijas dienestā. Ar interesantu papāmienu jaunava iekaro okupantu uzticību: viņa lieliski notēlo neliekulotu atklātību un ar to veikli pievīl viņus.

Radot pilnasinīgus un pilnvērtīgus Korejas patriotu tēlus, dramaturgs prātis atrast arī spilgtas krāsas ienaidnieku noraksturošanai. Neparasti izskatās lugas sākumā pats pulkvedis Fosters. Viņš ir demokrātiski, pat liberāli noskaņots; viņš nepalāz garām izdevību padiskutēt ar sagūstīto komunistu un «vienlīdzības» vārdā pat pavēl «diskusijas» laikā nopemt tam no rokām važas; un jau pavisam neticami šķiet tas, ka šis amerikāņu armijas kadru virsnieks liekas esam izglītots cilvēks, prot sengrieķu un latīņu valodu... Taču tas viss — izglītība, šķietamā labirdība, liberalismis nokrīt no viņa kā izkaltnas zvīpas vienā mirklī, kad sākas atklāta sadursme, izšķirīgā cīņa. Un tad mēs redzam viņa īsto — zvēra un bendes seju, tad Fosters vajns ne ar ko neatšķiras no visiem pārējiem šīs varmāku armijas virsniekiem.

Labī, dzīvi un līdz pēdējam sīkumam patiesīgi parādīti arī pārējie amerikāņi. Tipisks amerikāņu gangsteru «kultūras» produkts ir leitnants Džimījs Mak-Alens: godīgs un sirds-skaidrs cilvēks ir ticīgais seržants Paganels; teicami noraksturoti arī epizodiskie personāži — pulkvedis Hik-koks, karavīrs Džo...

Nodevējis Cen Von Tekas, kuram dzimtene ir tur, kur viņš var vairāk nopelnīt, lasot lugu, liekas mazāk pārliecinošs nekā pārējie šā dramaturģijas darba personāži.

Rožē Vajļana luga ir darbs, kas godam atbilst augstajam, cīdienajam temetam, kuram tas veltīts. Tajā izteiktas cēlās jūtas, kuras modina Korejas tautas varonīgā cīņa visos gadījumos cilvēces visā pasaulē: gluži tāpat tajā izteikts svētais sašutums un dusmas, ko izraisa viņos amerikāņu militāristu barbariskā, mežonīgā rīcība. Un kopā ar autoru viņi paliek ciešā nesatricināmā ticībā par šīs lielās cīņas gala iznākumu, par kuru Francijas komunistiskās partijas CK sekretars Zaks Diklo, atrazdamies «Sanitē» cietumā, kad bija izslēdzis viņam ar autora veltījumu atstāto lugu «Pulkvedis Fosters atzīst sevi par vainīgu», pateica šāds vārds:

«Uzvarētāji būs tie, kas šodien cīnās par savu ieslodzīto brāļu atbrīvošanu, tie, kas, izjaucot kara kurinātāju plānus, rīt atbrīvos dzimteni.»

Baltijas architektu sanāksme Viļņā

No š. g. 25. līdz 28. augustem Viļņā notika Baltijas valstu — Lietuvas, Igaunijas un Latvijas PSR — architektu jaunrades sanāksme, piedaloties Maskavas un Leningradas arhitektiem, kas bija vēltīti pilsētu rekonstrukcijas un apbūves jautājumiem un kolchozu ciematu plānēšanai un būvniecībai Baltijas Padomju republikās.

Sanāksme notika Viļņas vīrsnieku nama Baltajā zālē, ēkā, kuru cēlis lielais krievu arhitekts V. P. Stasovs un kur bija organizēta plaša Padomju Lietuvas, Igaunijas un Latvijas architektu darbu izstāde. Daudzle projektu un jaunceltnu uzņēmumi deva plašu pārskatu par lielu un daudzpusīgu radošu darbu, kādu pēdējos gados veikuši Padomju Baltijas architektu kolektīvi. Lietuvas arhitekti bez tam vēl sanāksmes dalībniekus iepazīstināja ar daudzajām Viļņas jaunceltīm, dzīvojamām un sabiedriskajām ēkām, kā arī senajiem arhitektūras pieminekļiem.

Atklājot sanāksmi, Vissavienības Arhitektu savienības vārdā arhitekts V. D. Gohi (Maskava) norādīja uz valstiski svarīgu uzdevumiem, kādi veicami Padomju Lietuvas, Igaunijas un Latvijas arhitektiem, vadoties no Maskavas, Leningradas un lielo komunisma būvju grandiozajiem celtniecības sasniegumiem. Runātājs norādīja uz atbildīgu jaunrades posmu, ko leveda VK(b)P XIX kongresa direktīvu projekts par piekto piecgades plānu, kas paredz grandioza apmēra rūpniecības celtnu,

dzīvojamo un sabiedrisko ēku būvniecību Baltijas padomju republiku pilsētās un laukos.

Galvenie sanāksmes ziņojumi bija vēltīti arhitektūras problemām, kuras nodarbina arhitektus, atjaunojot un apbūvējot Viļņu, Tallīnu, Rīgu un citas Padomju Baltijas pilsētas.

Par pilsētu atjaunošanas un rekonstrukcijas jaunrades problemām Lietuvas PSR ziņoja arch. Kumpis, Igaunijas PSR — arch. Kepe un Latvijas PSR — arch. Tilmanis.

Sanāksme iepazīnās ar atjaunošanas un rekonstrukcijas darbiem Viļņā, Kauņā un Klaipēdā, it īpaši — ar svarīgiem un sarežģītiem būvnieciskiem jautājumiem, kādi risināmi Viļņas arhitektiem, radot socialistiskās Viļņas centru ap Lēnina laukumu ar Lēnina pieminekli, grupējot gar Stalīna prospektu vairākus laukumus un sabiedriskās ēkas, kā arī rūpējoties, lai plānējuma paredzēto ansambļu izbūvē tiktu pareizi un plānveidīgi realizēta. Ļoti sarežģīts uzdevums ir maģistrālu un kvartālu plānēšana kara izpostītajā Viļņas vecās pilsētas daļā.

Igaunijas architekti iepazīstināja ar konkrētiem jautājumiem par Tallīnas un Narvas apbūvi, to arhitektonisko siluetu, pilsētas centru, tās laukumiem un izeju uz jūru.

Latvijas PSR pilsētu atjaunošanas tema skāra aktuālās problēmas, kādas risinātas Rīgas ģenerālā plāna izstrādēšanā un pilsētas apbūvē, kā arī Jelgavas atjaunošanā un apbūvē.

Par ziņojumiem izvērtās plašās diskusijas — principāla un profesionāla kritika, atklājot sasniegumus un trūkumus un sāasinot sanāksmes dalībnieku uzmanību ap galvenajām pilsētu būvniecības problemām Baltijas republikās.

Pēdējos gados veikti plaši kara cietušo pilsētu atjaunošanas darbi. Straujie tempi, kādos noris pilsētu apbūve un socialistiskā rekonstrukcija, prasa paplašināt un aktivizēt architektu radošo darbu.

Viena no svarīgākām Padomju Baltijas pilsētu rekonstrukcijas un atjaunošanas problemām ir pilsētas centra radīšana, jo no pareiza centra risinājuma atkarīga pilsētas plāna kompozīcija visumā. Tāpēc visas Baltijas Padomju republiku pilsētas, it sevišķi galvaspilsētas, centra projekta izstrādēšanai jāklūst par architektu galveno un svarīgāko jaunrades uzdevumu. Pilsētas plāna un centra kompozīcija lielā mērā atkarīga no prasmes iekļaut tajā vecās pilsētas daļas un senos arhitektūras pieminekļus, pakļaujot tos padomju pilsētu būvniecības laikmetīgām prasībām. Daudzās pilsētās apbūves arhitektoniskais efekts rūd sakarā ar to, ka jaunbūves tiek izvietotas atsevišķos pilsētas rajonos, nekonzentrējot tās uz galvenajām maģistrālēm un laukumiem.

Nemot vērā Helās grūtības centru risināšanā Viļņā, Tallīnā un Rīgā, sanāksme ierosināja lūgt PSRS Arhitek-

turas Akadēmijas Prezidiiju nozīmēt komisiju no īstenajiem un korespondējošiem locekļiem, kuri iepazīnās ar pilsētu apstākļiem uz vietas, sniegtu palīdzību projektētājiem būvniecisko problēmu risināšanā Baltijas republiku galvaspilsētās.

Par kolchozu ciematu celtniecības architektūru sanāksmē ziņoja arch. Kleins (Lietuvas PSR), arch. Kjaspers (Igaunijas PSR) un arch. Spītnikovs (Latvijas PSR), iepazīstinot ar interesantiem priekšlikumiem kolchozu ciematu plānēšanā, salmniecības centru, dzīvojamo un sabiedrisko ēku būvniecībā.

Ziņojumi un debates atklāja, ka daudzas projektēšanas organizācijas atpauk no kolchozu būvniecības reālām prasībām, neievērojot kolchoza centra novietnes katrreizējos apstākļus un zemes ierīcības plānus. Daudz trūkumu vēl ir arī projektēšanas organizācijas ziņā: Igaunijas PSR kolchozu projektēšana koncentrēta vienā, bet Latvijas PSR — trīs dažādās projektu organizācijās bez savstarpējas radošas sadarbības; Lietuvas PSR kolchozu projektēšanā piedalās augstākās mācības iestādes, arhitektūras darbināks un atsevišķi specialisti. Nav vienotas kopējas radošas vadības no Arhitektūras pārvalžu un Arhitektu savienības puses. Projektēšanu un kolchozu būvniecību traucē arī vadošo iestāžu trūkums. Tāpat nav pietiekami izstrādāti tipa projekti dzīvojamām un sabiedriskām ēkām. Esošās salmniecības ēku tipa projekti daudzos gadījumos nav piemēroti būvniecībai Baltijas Padomju republiku kolchozos.

Lai sniegtu palīdzību kolchozu ciematu projektētājiem, sanāksme ieteica Baltijas republiku Arhitektu savienībām ierosināt republiku Zinātņu akadēmijas apstrādāt kolchozu ciematu un ēku projektēšanas aktuālākās problēmas.

Sanāksmes darbs parādīja, kāda svarīga nozīme ir Baltijas Padomju republiku architektu tradicionālajām jaunrades sanāksmēm, bet arī atklāja to, ka divu tik svarīgu temu kā pilsētu rekonstrukcija un kolchozu ciemtu celtniecība vienlaicīga apspriešana, sakarā ar ļoti plašo materiālu, nedod vajadzīgos rezultātus, tāpēc turpmāk šādas sanāksmes organizējamas par vienu aktuālu jaunrades temu, iepriekš iepazīstinot delegātus ar iztirzājamiem materiāliem.

Baltijas republiku Arhitektu savienību valžu tuvākais uzdevums ir izvērst diskusijas par sanāksmes materiāliem, apspriežot Viļņas, Tallīnas un Rīgas centrālos ansambļus, kā arī kolchozu ciematu celtniecību.

Par mūsu projektiem apspriedē dzirdējām patiesu kritiku un iepazīnāms ar kaimiņu republiku arhitektu jaunrades sasniegumiem līdzīgu uzdevumu risināšanā, kas mums dod jaunus ierosmes turpmākam darbam.

Stiprinot radošu sadraudzību starp Padomju Lietuvas, Igaunijas un Latvijas arhitektiem, izvēršot kritiku un paškritiku, kāpinot savu meistariību, būs iespējams labāk atrisināt grandiozos celtniecības uzdevumus.

K. Plūksne,
Latvijas Padomju architektu savienības atbildīgais sekretar

5. septembrī ar A. Korņeļčuka lugu «Makars Dubrava» pirmizrādī sezonu atšāka LPSR Valsts Krievu Dramas teātris. Attēlā: skats no jaunā iestudējuma. S. Karpaņš (majors Dubrava) un J. Jurovskis (Makars Dubrava). V. Lavrentjeva uzp.

Pa kaimiņu republiku žurnāla slejām

PERGALĒ

Mūsu priekšā Lietuvas PSR Padomju rakstnieku savienības orgāna, literatūras, mākslas un kritikas žurnāla «Pergalē» («Uzvara») šā gada maija un jūnija numuri. Abos ievērojama vieta ierādīta celtniecības tematikā: M. Eglins mākslinieciskajā aprakstā «Dedzīgie cilvēki» notēlo jaunu skolas ēku cēlējus Vilņā, bet J. Avīžus mākslinieciskajā aprakstā «Lūzuma gads» — celtniecību kolchozā.

Aktuāla, nozīmīga tematika. Padomju Lietuvas dzīve strauji uzplaukst visās nozarēs. Pēckara piegādē neplēdēti augusi rūpniecība, lauku pārkārtojušies uz socialistiskiem pamatiem, tur nostiprinājusies kolchozu saimniecība, ļoti lielam solim gājusi uz priekšu kultūras dzīves attīstība, sevišķi plašu vērienu guvusi tautas izglītība.

Lai parādītu jauno gaismas pilu būvi, aprakstā «Dedzīgie cilvēki» M. Eglins izvēlējis divu Vilņas skolu ēku cēlāju kolektīvu socialistisko sacensību. Vienas ēkas celtniecībā kavējis apmetuma darbi Jaunus apmetējus nav iespējams dabūt. Uzdevuma izpilde paredzētajā termiņā apdraudēta. Kur rast izēju? Tehnikas pielietošana! Būvlieta brigādē sāka strādāt pēc atkārtotās metodes, maksimāli industrializējama vienu no svarīgākajiem procesiem celtniecībā — apmetuma darbus.

Būvē ierodas jauns galvenais inženieris. Viņš, partijas organizācijas sekretara atbalstīts, ierosina aicināt talkā pazīstamo apmetēju J. Vietlovu, kas Kaunā sekmīgi strādā ar apmetuma darbu agregātu. Viņš bija komandēts uz Maskavu un tur apguva ievērojamā Maskavas meistara Staļina premijas laureātu I. Kutenkova darba metodes. Vietlova brigādē sāka strādāt pēc atkārtotās metodes, maksimāli industrializējama vienu no svarīgākajiem procesiem celtniecībā — apmetuma darbus.

Kopš seniem laikiem apmetēji bija raduši locīt savu muguru, ar ķēli triekt javu uz sienām, griestiem. Padomju inženieri, mehaniki un strādnieki atrada panākumus, kā mechanizēt šos darbus. Bet nav viegli lauzt senas ierāšas, dziļi iesakņojušās tradīcijas. Ka vienā maiņā ar mašīnu varēs uzlikt 400 kvadrātmetru apmetuma, sākumā likās neticami. Bija vajadzīgi dedzīgi, enerģiski cilvēki, cilvēki «ar uguniņām»!

Tādi radās. Mākslinieciskā apraksta autors parāda viņu augšanu. Apmetējs Levinskas, kas sākumā ar lielu neticību raudzījās uz Vietlova pasākumiem, vēlāk sacīja:

— Agrāk domāju, ka labākā mašīna ir manas rokas. Bet maldijos. Tikai padomju tehnika manās rokās spēja tīst brīnumus!

Skolas ēku uzcēla laikā, Lietuvas PSR Ministru Padomes izsludinātā konkursā tās celāji saņēma premiju par labāko republikā uzcelto ēku 1951. gadā.

Jaunceltnē izauga dedzīgi apmetuma darbu mehanizatori: Survila, Poterjabs, Brazinskas, Muminas un citi. Visi viņi tagad dūvējušies mehanizēt apmetuma darbus citās jaunceltnēs.

Kolchozu dzīvei veltītais J. Avīžus aprakstā ir krietni lielāks apmērs, zinā un plašākā vērienā parāda, kā aug Padomju Lietuvas socialistisko lauku cilvēki, kolchozu dzīves cēlji un nostiprinātāji.

Celtniecība kolchozā autoram ir fons, kas ļauj saistoši notēlot cilvē-

kus. Kolchoza priekšsēdētāis komunistis Banis nebaidās no atbildības, viņš kuras pie visgrūtākajiem un visatbildīgākajiem uzdevumiem un tos atrisina. Kad viņu ievēlēja par «Jaunā cietma» priekšsēdētāju, kolchozā divus gadus valdījis nekārtība, ieviesusies sabiedriskās mantas izlaupīšana, slinkošana, patvarība. Kolchozs dzīvoja viendienas dzīvi. «Laudis strādāja tikai ieraduma dēļ un vēl tādēļ, ka šodien kaut kas katrā ziņā jāpārdar: izbirst rudzi, jāplauj, vai tad atstāsi druvi, govīs mauj, tāpat, laiks barot, slaukt...»

— Ar ko sākt? — bija pirmais jautājums, kas pacēlās Bana priekšā, uzņemoties priekšsēdētāja pienākumus. Ertams, tuvāks uzdevums — nodibināt kārtību, attīstīt cīņu par augstām ražām, ierosināt nepieciešamo saimniecības ēku celtniecību.

Celtniecību uzsākot, un visā tās vēlākajā gaitā, nācās pārvarēt ļoti lielas grūtības. Jāsamēklē līdzekļi, jāaudzina un jāpāraudzina kolchoznieki. Jāiedzina ikvienā cilvēkā apziņa, ka nevar stāvēt uz vietas, jūtas, kas mudina nemitīgi traukties uz priekšu.

— Kāpēc jācēl? — jautā šaubīgajiem sapulcē kolchozniece Pilpavičiene un atbild: — Tāpēc, ka mums par šauru dzīvot vecajās drēbēs, no kurām esam izauguši.

Spriežā darbā, pārvarot visādas grūtības un šķēršļus, kolchoza celtniecība, runājot priekšsēdētāja Bana vārdiem, kļūst par «savu mazu komunisma celtni». Tā ir kolchoza cīņa par ražošanu un celtniecības gada plāna izpildi, par lopkopības augstu produktivitāti, cīņa par personīgās labklājības kāpinājumu. «Mēs tāpat esam svarīga lielo komunisma celtni nozārē. Arī mums pieder goda pilnais komunisma celtnieku vārds».

Kolchoza saimniecības nostiprināšana pašreizējā strādā ne tikai celtniecības brigādē, bet arī laukkopji, lopkopji, darzkopji. Kolchoznieki ķeras pie savu zināšanu papildināšanas.

Bet kolchozā ir ielavījusies sveša seja — budzis. Viņš drīz vien sāks savu melno darbu — organizēt kolchoza mantas izlaupīšanu. Viena no spilgtākajām vietām aprakstā ir tā, kur parādīts, ar kādu naidu vērsas pret atmāskoto ienaidnieku kolchoza sargu Urbitu.

Aug, nostiprinās kolchozs. Nemunas smilšainajos krastos, laudis iemācās cīnīties par pastāvīgam augstam ražām tur, kur senāk viensētu zemnieki bija pieraduši samierināties ar lielāku vai mazāku neražu.

Ar lielu sirsnību J. Avīžus parāda, kā reizē ar kolchoza celtniecību aug pats galvenais — cilvēks.

Kad Adomam Laurinaitim kāds jokodams atgādina, ka viņš bijis pret celtniecību, skan šā atbilde:

— Ar šo ausi nedzirdu...

Viņš, tāpat kā visi citi, lepojas ar savu kolchozu.

Celtniecības tematika — ļoti aktuāla Padomju Lietuvas dzīvē. Žurnāla «Pergalē» redakcija darījusi pareizi, ierādīdama tai ievērojamu vietu izdevuma slejās.

«Pergalē» savās burtniecās regulāri sniedz brālīgo padomju tautu dzejnieku darbu tulkojumus. Žurnāla jūnija numurā pārstāvēta latviešu padomju dzejnieku daiļrade, Lietuvju dzejnieka E. Mieželaša tulkojumus publicēti J. Sudrabkalna, A. Baloža, M. Kempes, Fr. Rokpeļņa, J. Grota, P. Sīla, J. Vanaga un B. Sauliņa dzejoļi.

A. Liedags

POLA ROBSONA DRAUGI UN IENAIIDNIEKI

Lojalitātes pārbaudes komisijas priekšā — nēģeris.

— Uzvārds?
— Haris.
— Vārds?
— Džeimss.
— Kādi ir jūsu politiskie uzskati?

Nēģeris klusē. Ar izbrīnu pilnu skatīenu nesaprasana viņš noraugās uz balto džentlmeņu grupu, kuri ērti iekārtojušies aiz gaida.

— Klausieties, Džeksone, no kurienes šim melnādaiņam lopiņam var būt zināms, kādi ir viņa politiskie uzskati? Klausies, puisī, tu esi par Polu Robsonu vai pret viņu?

Nēģeris seja atmirdz plats smaids:

— Es — par.

— Pierakstiet, nēģeris Džeimss.

— komunisti, jā, laiži no darba...

Ainas, kas ne ar ko neatšķiras no aprakstītās, ir bieža parādība Amerikas Savienotajās Valstīs. Mūdienu Amerikas saimnieku acīs galvenais kritērijs, nosakot nēģera «lojalitāti», ir viņa attieksme pret Robsonu.

Nēģeru «arobiedrību» darbinieku, biedrības «Tautas programma» prezidentu Devisu aģaida no darba tikai tāpēc, ka viņš bija iedrošinājis griezties ar priekšlikumu pie Pola Robsona serikot koncertu Sietlās pilsētā. Radio-stacijas direktorija Sant-Monika (Kalifornijā) lauza kontraktu ar garīdznieku Raseļu, kas bija paziņojis, ka «Robsons pārstāv krāsainos ledzīvotājus, un ja vajā Robsonu, tad tas nozīmē, ka vajā visus nēģerus». Kvakers Jorgensens, «Amerikāņu draugu komitejas» sabiedrības dienesta darbinieks, nāca klajā ar visai raksturīgu atziņanos: «Mani pārpēma šausmas, kad uzzināju, ka mani vecāki tik ļoti bīstas no politiskām vajāšanām, ka pat atkārtējušies no Robsona skatu plašu komplektā». Mūdienu Amerikā Robsona skatu plates ir tik svarīgs «neolojalitātes» pierādījums, ka to glabāšana pārvēršas no mākslas mīlestības par pilsoniskās virsības aktu.

Oklahomā iznākošā nēģeru avīze «Black Dispatch» rakstīja, ka «apņēmīgā un noteiktā pozīcija, kādā nostājušies Robsons un Dība starptautiskajos jautājumos, skaidri liecina, ka viņi atbrīvojušies no krusttēva Toma ideju letekmes, kas aizkavējušas nēģeru progresu Savienotajās Valstīs. Katrs, kas ledzīnāties pašlaik Savienotajās Valstīs noritēto notikumu jēgā, sapratīs, ka reakcija vajā Robsonu un Dību nevis kā atsevišķus cilvēkus, — tā cenšas panākt, lai 15 miljoniem Amerikas nēģeru nebūtu neatkarīgu, brīvu uzskatu».

... Pa Amerikas pilsētas ielu mierīgi soļo nēģeris. Pēkšņi viņam piesie-

nas līdzomīgs vīrs un sāk bez jebkāda pamata nopāļāt Polu Robsonu. Nēģeris kļūst uzmanīgs; viņš jūt, ka tā ir provokācija. Ja tikai viņš sāks aizstāvēt savu iemīloto dziedoni, viņu taču var piekaut vai, kas nebūs nemaz sal-dāks, atzvest pie šerifa.

Lūk, ko stāsta avīzes «Afro-American» pārskatu autors Ilkss. Kādreiz viņam pienācis kļāt «baltāis» un uzstādījis jautājumu: «Ko mēs domājam darīt ar tādu melnādaiņu kā Robsons?». «Es levalcājos viņam, — raksta Ilkss, — ko viņš saprot ar vārdu «mēs», un saņēmu atbildi: «Mēs — tie esam amerikāņi: jūs un es». Žurnālists atbildējis uzmačīgam «baltajam», ka Robsons viņam neesot problēma. «Ja viņš ir problēma jums, tad jūs atbrīvējat no pats».

Jā, Džeitena Sātana un atombumbas mūdienu priesteriem darbība, ko veic Pols Robsons un citi cīnītāji par mieru un demokrātiju, ir liela un nepatīkama problēma!

Miera un kultūras ienaidnieki mēģina atbāzt muti lieliskajam māksliniekam un cīnītājam, atņemot viņam auditoriju, izotēt viņu no klausītājiem. Kad šā gada maijā sākumā organizācija «Apvienotais fonds cīņai par brīvību» noēma sarīkot Robsona viesizrāžu turneju pa Amerikas Savienotajām Valstīm, amerikāņu reakcija izdarīja visu no tās atkarīgo, lai dziedodna koncertbraucienu izjauktu. Darbā laida uzpirkšanu, šantažu, atklātu iebiedēšanu. Daudzas organizācijas, kas jau bija devušas piekrišanu Robsona priekšnesumiem, bija spiestas Federālā izmeklēšanas biroja un kuklukskļāņu spēlētāru rezultātā atteikties no viņa koncertiem.

Saskaņā ar Berklijas pilsētā iznākošās avīzes «Cronicle» paziņojumu kaut kāds Sekets — Amerikas vislielākās ziepju ražošanas firmas «Kouhail-Palmolive-Pit Company» pārstāvis un kādas vietējās skolas aizgādāns — protestējis pret Robsona koncertiem uz šāda pamata: «Robsona kungs, — teicis Sekets, — 1949. gadā Miera piekritēju kongresā Parīzē paziņoja, ka Amerikas nēģeri nekad nekaros Savienoto Valstu pusē pret Padomju Krieviju. Kā izskaidrot šo vārdu jēgu mūsu pušiem Korejā?». Tik «svarīgs» ziepju karaļa arguments bijis pietiekams, lai Pols Robsons nevarētu sniegt koncertus Berklijā.

Tomēr, neraugoties uz bolkota kampaņu, draudiem un vairākkārtīgiem līnā tiesas cīnītāju mēģinājumiem fiziski izrēķināties ar Robsonu, viņa balss turpina skanēt Amerikā un ārpus tās robežām. Viņam aizlēda dziedāt teatros un koncertzālēs — viņš dzied uz leļām un baznīcās.

Robsona vajāšana modina dusmu (Pēc «Sovetskoje iskustvo» š. g. 70. nr.)

ŠONEDĒL

Sodien Kultūras un atpūtas par-kā studentu svētki. Brīvdabas teātri — pūtēju orķestra, Rīgas teātru mākslinieku un Konservatorijas studentu koncerts, sporta demonstrējumi. Sāka bazē republikas šaha čempiona J. Klaviņa referāts «PSRS šahisti spēcīgākie pasaulē», 10. šaha olimpiādes partiju demonstrējumi, simuļtanspēle. Deju pavīljonā — dejas. Svētku sākums plkst. 13. Lektorijā — plkst. 16 lekcija «Sirds slimību režīms un diēta» (latviešu valodā), plkst. 18 lekcija «Atoma kodols un tā enerģija» (krievu valodā). Kinoteātri «Uzvara» — plkst. 17 «Telksma par Sibīrijas zemi».

o. Apgabala vīrsnieku namā Kazachijas PSR Valsts lautas Instrumentu orķestra koncerts. Soliste PSRS Tautas māksliniece, Staļina premijas laureate Kulaša Baiseitova. Sākums plkst. 20.30.

9. septembrī Dzintaru koncertzālē vasaras sezonas slēgšanas, simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris, Radiokomitejas koris Nopelniem bagātā mākslas darbinieka T. Kalniņa vadībā. Valsts koris Nopelniem bagātā mākslas darbinieka J. Ozoliņa vadībā, solisti O. Petrovskis un H. Ozolītis. Dirigents Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Programā Bethovena 5. simfonija un Sostakoviča «Dziesma par mežiem». Sākums plkst. 21.

11. septembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienība teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

12. septembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienība grafiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

13. septembrī Filharmonijas koncertzālē, Amatū ielā 6, Rīmska-Korsakova vārdā nosauktā kvarteta koncerts. Sākums plkst. 21.

KAĶA LASTI DEBESIS NEKĀPJ

Kādā no savām pēdējām runām kandidāts ASV prezidenta amatam Eizenhauers izrunājis, ka Baltijas Padomju republiku tautas esot viņa «miesa un asinis».

(No avīzēm)

— Nē, ģenerāļa kungs, mēs neesam ne jūsu miesa, ne asinis, un jo vairāk — nekad nekļūsim par jūsu «lielgabalu gaļu». L. Samoilova zīm.